

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com

جامعه شناسی آموزش و پرورش

جامعه شناسی آموزش و پرورش

رشته علوم تربیتی

مؤلف: دکتر علی علاقه بند

انتشارت متون درسی دانشگاه پیام نور

تعداد واحد: 3

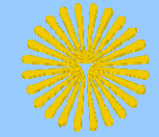
تهیه کننده: طاهر محبوبی

دستیار علمی دانشگاه پیام نور مرکز بوکان

- درس جامعه شناسی آموزش و پرورش یکی از دروس اصلی رشته علوم تربیتی، گرایش مدیریت و برنامه ریزی آموزشی است. پیش نیاز عمده این درس، جامعه شناسی عمومی است. این کتاب دارای ده فصل می باشد.

هدفهای کلی کتاب حاضر عبارتست از
آشناسازی دانشجویان با مفاهیم و مباحث کلی
جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، و رویکردهای
نظری جامعه‌شناسی به آموزش و پرورش است.

فصول کتاب

- فصل اول: مقدمه
- فصل دوم: جامعه و آموزش و پرورش
- فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی
- فصل چهارم: کارکردهای آموزش و پرورش
- فصل پنجم: جامعه‌پذیری
- فصل ششم: پرورش سیاسی
- فصل هفتم: آموزش و پرورش و تغییر اجتماعی
- فصل هشتم: آموزش و پرورش و قشربندی اجتماعی
- فصل نهم: رویکردهای جامعه‌شناختی به آموزش و پرورش
- فصل دهم: تحول رشته جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

فصل اول

فصل اول : مقدمه

فصل اول : مقدمه

هدف رفتاری

دانشجو بتواند در پایان این فصل:

- 1- جامعه شناسی را تعریف کند.
- 2- چهار بخش اصلی محتوای جامعه شناسی را نام ببرد.
- 3- ارتباط جامعه شناسی و آموزش و پرورش را بیان کند.
- 4- جامعه شناسی آموزش و پرورش را تعریف کند.
- 5- رویکردهای نظری در جامعه شناسی را توضیح دهد.
- 6- رویکرد سیستمی را تعریف کند.
- 7- عناصر و اجزای اصلی مدل سیستمی را نام ببرد.

فصل اول : مقدمه

آموزش و پرورش

آموزش و پرورش:

آموزش و پرورش فراگردي زگهواره تا گور دانش بجوي است. آموزش و پرورش يک پديده اجتماعي هست و مثل هر پديده اجتماعي مورد مطالعه جامعه شناسي است.

فصل اول : مقدمه

جامعه شناسي

جامعه شناسي:

- 1- به زبان ساده ، مطالعه پدیده های اجتماعی است.
- 2- به کنش و واکنشها و تأثیرات متقابل انسان و جامعه مربوط می شوند.
- 3- جامعه شناسي براي كشف الگوهاي مشترك يا متفاوت زندگي گروهها و جامعه ها، به مطالعه و تحقيق مي پردازد.

ادامه...

جامعه شناسی...

- 4- رشته ای مفید و جامع برای مطالعه آموزش و پرورش رسمی و غیر رسمی است.
- 5- نقطه شروع مناسبی برای توصیف پدیده های مؤثر بر آموزش و پرورش محسوب می شود.

فصل اول : مقدمه

محتوا و روش جامعه شناسي

محتوای جامعه شناسی در چهار بخش اصلی است:

- 1- تحلیل جامعه شناختی
- 2- واحدهای نخستین زندگی اجتماعی
- 3- نهادهای اجتماعی اصلی
- 4- فراگردهای اجتماعی بنیادی

■ مطالعه و پژوهش جامعه شناختی، مبتنی بر نظریه است.

فصل اول : مقدمه

جامعه شناسی و آموزش و پرورش

ارتباط جامعه شناسی و آموزش و پرورش:

1- به نظر جامعه شناسان، آموزش و پرورش، اصلاً یک موضوع اجتماعی است.

2- کودکان در درون گروه‌های اجتماعی پرورش می‌یابند و شخصیت آنان نمیتواند بدون کنش و واکنش متقابل با محیط اجتماعی قوام گیرد.

فصل اول : مقدمه

نماد تحقیقات جامعه شناسی

نماد کمک تحقیقات جامعه شناسی به نظامهای آموزشی :
جیمز کلن جامعه شناس آمریکایی ، با رهبری پژوهشی گسترده درباره برابری فرصت آموزشی ، به نماد کمک تحقیقات جامعه شناسی به فهم نظامهای آموزشی و فراگردهای تدریس و یادگیری ، مبدل شده است.

فصل اول : مقدمه

تعریف جامعه شناسی آموزش و پرورش

تعریف جامعه شناسی آموزش و پرورش:

- 1- مطالعه روابط میان آموزش و پرورش و جامعه ، از طریق کاربرد منظم دانش، نظریه ها، مفاهیم ، روشها و فنون جامعه شناسی، اطلاق می شود.
- 2- تحلیل علمی الگوها و فراگردهای اجتماعی دخیل در نظام آموزش و پرورش است.

فصل اول : مقدمه

تعريف نظام آموزش و پرورش

تعريف نظام آموزش و پرورش:

انگاره يا الگوي كلي نهادها و سازمانهاي رسمي جامعه است كه به واسطه آن معارف و ميراث فرهنگي منتقل ، و پرورش و رشد اجتماعي و شخصي افراد جامعه ميسر مي شود.

هدف جامعه شناسي آموزش و پرورش:

آن است كه پديده آموزش و پرورش، نحوه تشكّل و سازمان پذيري، و كاركردهاي عمومي آن را در زندگي اجتماعي مطالعه كند.

دامنه آموزش و پرورش:

- در هر جامعه ای، دامنه آموزش و پرورش از چارچوب نظام آموزش و پرورش فراتر می رود.
- آموزش و پرورش، پدیده ای است که آشکار یا نهان در تمام ارکان و نهادهای اجتماعی جای دارد و از راه تأثیرات متقابل، در کل نظام اجتماعی نفوذ می کند.

فصل اول : مقدمه

فراگرد - تحلیل آموزش و پرورش

فراگرد آموزش و پرورش : متضمن ترکیبی از روابط و کنشهای متقابل اجتماعی است.

تحلیل فراگرد آموزش و پرورش:

تحلیل جامعه شناختی آن می تواند هم به آموزش و پرورش رسمی که تحت شرایط معین در آموزشگاهها صورت می گیرد و هم به فراگردهای تربیتی بیشماری که در خانواده و محیط زندگی به صورت ضمنی اتفاق می افتند، ناظر باشد.

فصل اول : مقدمه

تعريف وسيع از جامعه شناسي آپ

تعريف وسيع از جامعه شناسي آموزش و پرورش:

نه فقط مطالعه نهاد آموزش و پرورش و سازمانها و روابط آن، بلکه مطالعه جوانب تربيتي ساير نهادهاي اجتماعي ، يا به طوركلي ، تماميت تجربه هاي يادگيري و پرورشي افراد جامعه را شامل مي شود. پس جامعه شناسي آموزش و پرورش رسمي، بخشي از جامعه شناسي آموزش و پرورش است.

فصل اول : مقدمه

رویکردهای نظری در جامعه شناسی

- مطالعات جامعه شناسی آموزش و پرورش در سه زمینه مهم ، تمرکز یافته اند:

1- نظامهای بزرگ آموزش و پرورش

2- نهادهای آموزشی خاص

3- تعامل در محیطهای آموزشی

فصل اول : مقدمه

رویکردهای نظری مهم جامعه شناسی

رویکردهای نظریه مهم جامعه شناسی:

1- رویکردهای وارد کرد گرایی

2- تضاد

3- رویکرد تعاملی

1- کارکردگرایی (نظریه توافق)

نظام جامعه و نهادهای آن را، متشکل از اجزای همبسته ای می داند که در پیوند با یکدیگر فعالیت کرده، هر کدام کارکرد لازم و معینی را برای گردش کار و بقای کل جامعه، انجام می دهند.

دیدگاه کارکردگرایی:

- از این دیدگاه طرز کار جامعه، غالباً ، به طرز کار بدن انسان تشبیه می شود که در آن هر یک از اعضای بدن ، نقش ویژه ای در بدن ایفا کرده و همه اعضا از لحاظ بقا، به یکدیگر بستگی دارند.

مدل ساختار کارکردگرایی:

- الگویی کلی روابط متقابل بین اجزای نظام جامعه ، ساختار آن را تشکیل می دهد در این ساختار، هر یک از اجزاء ، کارکرد یا نقش ویژه ای در ارتباط با سایر اجزاء و کل نظام برعهده دارند

نظام آموزشی از دیدگاه کارکردگرایی:

- بعنوان بخش لاینفکی از کل نظام جامعه تلقی می شود که کارکردهایی نظیر انتقال فرهنگ و جامعه پذیری را، برای حفظ نظام اجتماعی جامعه، انجام می دهد .

نظریه منتقدان کارکردگرایی:

- 1- رویکرد کارکردی، آرمانها، ارزشها، گروههای مختلف و متضاد جامعه را، در ارتباط با هدفها و برنامه های نظام آموزشی، نادیده می گیرد.
- 2- دشواری در تحلیل کنشهای متقابل و پویاییهای موجود در محیطهای آموزشی، از مشکلات این دیدگاه است.
- 3- این رویکرد با محتوای فراگرد آموزش و پرورش کاری ندارد.

نقش افراد در نظام آموزشی کارکردگرا:

- فقط ایفاگر نقش یا کارکرد به شمار نمی روند، بلکه نقش و کارکرد خود را می آفرینند و تغییر می دهند.

تغییر در نظام کارکردگرایی:

- تغییر در نظام، تدریجی و آگاهانه بوده، تعادل آن را بر هم نمی زند، که این امر، به وضوح در همه موقعیتهای اجتماعی صحت ندارد.

نظریه های تضاد:

- 1- نظریه های تضاد بر ماهیت اجبار و تغییر در جامعه تأکید می کنند.
- 2- در نظریه های تضاد، مبارزه قدرت، پویایی اصلی زندگی اجتماعی به شمار می رود.
- 3- این نظریه ها بر آنند که وجود گروههای اجتماعی ذینفع و رقابت جو، همواره جامعه را در معرض تضاد و کشمکش قرار می دهد.

فصل اول : مقدمه

نظریه های تضاد

نظامهای اجتماعی در نظریه های تضاد :

گروه سطر بر

- گروه نادر
- عدم امتیازات قدرت، ثروت و ...
- اهداف در تضاد با گروه
- وادار به اجبار و همکاری
- تلاش می کند که سهمی از قدرت داشته باشند.
- تهدیدی دائمی برای ثبات اجتماعی
- همیشه در اطاعت به سر می برند.

گروه مسلط

- گروه دار
- امتیازات قدرت، ثروت و ...
- اهداف در هماهنگی با گروه
- تحمیل جهان بینی، ارزشها، ...
- تلاش در حفظ قدرت و اعمال نظارت اجتماعی
- کسب مشروعیت از راه تبلیغ، تلقین و جعل
- اسطوره های اجتماعی
- پذیرش اعضای بالقوه تهدیدگر گروهها

آموزش و پرورش همگانی از نظر رویکرد تضاد:

- به منزله نوعی ابزار جامعه سرمایه داری تلقی می کنند که راهیابی به سطوح عالی آموزش و پرورش را از طریق کارکرد گزینش و تخصیص و اغوا و فریب مردم ، کنترل می کند.

فصل اول : مقدمه

تحليل جامعه شناختي مدرسه

تحليل جامعه شناختي مدرسه از دید ويلاردوالر:

- در اثر کلاسیک خود «جامعه شناسی معلمي» مي نويسد:
الف) که مدارس (آمریکا) در یک حالت بي تعادلي دائمي به سر مي برند؛
- **ب)** معلمان به دليل نداشتن انضباط، به از دست دادن مشاغل خود تهديد مي شوند؛

فصل اول : مقدمه

تحليل جامعه شناختي مدرسه

■ ادامه:

■ (ج) اقتدار نظام آموزشی، به طور مداوم، از سوی دانش آموزان، والدین، هیئتهای امناء و شوراهای آموزشی که نماینده سایر گروههای ذینفع، و غالباً رقابت جو، در نظام اجتماعی به شمار می روند، تهدید می شود.

نظام اجتماعي از دیدگاه رویکرد تضاد:

- این رویکرد، تلویحاً، به یک نظام اجتماعي بي ثبات و متغير اشاره دارد که بي نظمي و نا آرامي در آن، همواره ممکن است. از این رو، رویکرد مفيدي براي توضیح موقعيتهاي پرستيز و تضاد به شمار مي رود.

تعامل گرایی :

- 1- این رویکرد جامعه شناختی ، به تعامل میان افراد می پردازد.
- 2- افراد متعلق به یک فرهنگ، احتمالاً، دنیای پیرامون خود و بسیاری از موقعیت های اجتماعی را به طریق مشابه معنا و تعریف می کنند.

ادامه....

فصل اول : مقدمه

تعامل گرایی

- 3- هنجارهای مشترکی به منظور هدایت رفتار، در میان آنها پدید می آید.
- 4- رویکرد تعاملی بر مسائل روانی-اجتماعی تأکید می کند.
- 5- کنشهای متقابل میان گروههای همالان، معلم- دانش آموز، معلم-مدیر را مورد توجه قرار خواهد داد.

فصل اول : مقدمه

نظریه های مهم تعامل گرا

- دو نظریه مهم تعامل گرا که در قلمرو جامعه شناسی آموزش و پرورش سودمندند:
 - 1- نظریه برچسب زدن
 - 2- نظریه مبادله

رویکرد سیستمی به جامعه شناسی آموزش و پرورش

■ **تعریف رویکرد سیستمی:**

■ رویکرد سیستمی، مفهوم پردازشی یک نظام کلی ، و روابط واکنشهای متقابل اجزای گوناگون آن را در چارچوب یک مدل ، میسر می سازد.

مدل رویکرد سیستمی:

- یک نظام یا رویکرد نظریه خاص اشاره نمی کند، بلکه یک چارچوب مفهومی است که در آن، می توان ویژگیهای مشترک بسیاری از محیطهای آموزشی را ملاحظه کرد.

فصل اول : مقدمه

عناصر مدل سیستمی

عناصر و اجزای اصلی مدل سیستمی:

- 1- سیستم
- 2- کنش و واکنش متقابل با محیط
- 3- درونداد
- 4- برونداد
- 5- بازخورد

ویژگیهای سیستم :

- 1- به عنوان واحد اجتماعی مورد نظر، ممکن است معرف یک جامعه به طور کلی، یک نهاد اجتماعی، یک سازمان یا یک سیستم فرعی باشد.
- 2- سیستم دارای ساختار و کارکردهاست.

ساختار سیستم:

■ ساختار آن شامل اجزاء، اجزای فرعی، شغلها و نقشهاست.

کارکرد سیستم ها:

■ کارکردها به وظایف و ماموریتهاي سیستم اشاره می کند.

فراگردها:

■ سیستم را فعال می سازند.

فعالیت‌های سیستم:

- تصمیم‌گیری مدیران ، ارتباط میان اعضای سیستم ، و پرورش سازمانی اعضا برای کارگماری و ایفای وظیفه، از جمله فعالیت‌هایی هستند که به طور مستمر در سیستم اتفاق می‌افتند.

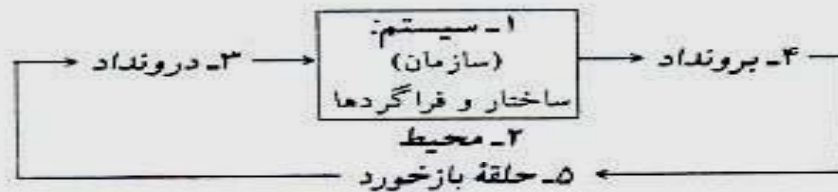

فعالیت اصلی و عمده در یک سازمان آموزشی:

- در یک سازمان آموزشی ، فعالیت اصلی و عمده ، تدریس و یادگیری است.

سیستم باز:

- حد و مرز سازمان بسته نیست ، بلکه قابل نفوذ است تا سیستم بتواند نیازهای خود را از طریق ارتباط با محیط رفع کند از این رو آن را سیستم باز می نامند.

شکل ۱: مدل سیستمها

شکل ۲: مدل سیستمی آموزش و پرورش

2- کنش و واکنش متقابل یا محیط :

- شامل همه آن چیزهایی هست که نسبت به آن خارجی بوده و به طریقی سازمان را تحت تأثیر قرار می دهند .
- برای یک سازمان، محیط عبارت است از تمام سازمان های همکار یا رقیب.

سازمان داراي :

- 1- محیط تکنولوژیکی
- 2- محیط سیاسی
- 3- محیط اختصاصی
- 4- محیط اجتماعی
- 5- ارزشها ، هنجارها و تغییرات در جامعه
- 6- تغییرات جمعیتی

تعامل مدرسه با محیط در مدل سیستم:

- در مدل سیستمی، به شکل درونداد و برونداد اتفاق می افتد.
- **درونداد:** سیستم یا سازمان، از محیط خود اطلاعات، مواد، افکار تازه، منابع مالی و افرادی برای اشتغال در آن، به صورت درونداد، دریافت می کند.
- **برونداد:** حاصل کار سیستم یا سازمان که در اشکال مختلف به محیط برمی گردد، برونداد نامیده می شود.

بازخورد:

- یک وجه بسیار مهم در مدل سیستمی ، فراگرد بازخورد است.

معنای بازخورد:

- سازمان با کسب اطلاعات درباره نتایج کار خود ، در فراگرد فعالیتهای خود تجدید نظر به عمل می آورد یا با دریافت اطلاعات تازه از محیط ، خود را با تغییرات و نیازمندی های محیط سازگار می سازد.

مفهوم بازخورد :

- نشان می دهد که در یک سیستم ، فعالیتها ، به صورت سیکلی یا چرخشی است. فراگرد فعالیتها ، مدام در کار است و باز نمی ایستد؛ ولی بر اثر دریافت بازخورد ، دچار تغییراتی می شود.

فصل اول : مقدمه

اصول جامعه شناسي آ. پ

اصول حاکم بر جامعه شناسي آموزش و پرورش:

- 1- دانش و معرفت مربوط ، با روش شناسي علمي به دست آيد.
- 2- دانش يا مهارتهاي ، بايد بر فراگردهاي آموزشي و پرورشي جامعه متمرکز باشد.
- 3- ويژگيهاي روابط اجتماعي ميان افراد و گروههاي مورد مطالعه قرار مي گيرند. مثل؛ روابط گروه همالان.

ضرورت آموزش جامعه شناسی آموزش و پرورش :

- 1- با پیچیدگی های نظام آموزشی و کنش و واکنشهای متقابل آن با سایر نهادها و سازمانهای جامعه آشناست.
- 2- می تواند برای والدین، معلمان و کارگزاران آموزش و پرورش ، آگاهیهای سودمندی در زمینه درک و تشخیص مسائل تربیتی و حل آنها فراهم کند.

فصل اول : مقدمه

دلایل تدریس جامعه شناسی

دلایل تدریس جامعه شناسی آموزش و پرورش برای دانش آموزان:

- 1- یکپارچه سازی دانش آموزان با تفاوت‌های فردی مستلزم شناخت آنهاست.
- 2- بینش کاملتری نسبت به مدرسه، جامعه و دانش آموزان فراهم می‌کند.
- 3- کارگزاران آموزش و پرورش را با یافته‌های جدید، آشنا می‌سازد.

فصل دوم

فصل دوم: جامعه و آموزش و پرورش

دانشجو بتواند در پایان این فصل:

- 1- آموزش و پرورش را تعریف کند.
- 2- ریشه های پیدایی آموزش و پرورش رسمی را نام ببرد.
- 3- تشریفات پاکشایی را توضیح دهد.
- 4- کارکرد اجتماعی تشریفات پاکشایی را بیان کند.
- 5- تاثیر پیدایی و تکامل خط و نوشتار بر آموزش و پرورش را نام ببرد.
- 6- مفهوم آموزش و پرورش در جامعه جدید را توضیح دهد.
- 7- انواع تجربه های آموزشی و پرورشی در زندگی اجتماعی را نام ببرد.

جامعه و آموزش و پرورش

آموزش و پرورش

ساخت و کار یا وسیله انتقال :

■ مجموعه باورها ، ارزشها ، رفتارها ، گرایشها ، دانشها و مهارتهای آن به نسلهای جدید است.

آموزش و پرورش ، به معنی اعم :

■ مترادف با جامعه پذیری است؛ یعنی، فراگردی که افراد از طریق آن به یادگیری نقشها، قواعد، روابط و به طور کلی ، فرهنگ جامعه خود می پردازد.

آموزش و پرورش به معنی اخص:

- فراگردي است که افراد به واسطه آن در وضعیتهای اجتماعی سازمان یافته، در معرض آموزش منظم دانشها، مهارتها، رفتارها و گرایشهای معین قرار می گیرند.

نظام آموزش و پرورش:

- پدیده اجتماعی عامی است که در تمام جوامع امروز یافت می شود. پیدایی و توسعه این نظامها، حاکی از اهمیت و ضرورت انتقال و حفظ میراث فرهنگی، القای الگوهای فکری و ارزشهای اجتماعی، و توسعه و ترویج دانشها و فنون، در هر جامعه ای است.

آموزش و پرورش در جامعه ابتدایی :

- 1- آموزش و پرورش هدف و منظور آگاهانه ای ندارد.
- 2- هر فرد متناسب با سن و موقعیت اجتماعی خویش ، سازگاریهای لازم با محیط اجتماعی را فرا گرفته است.
- 3- از طریق یادگیری موازین اجتماعی و الگوهای رفتاری ، طی ترتیباتی به زندگی بزرگسالی راه می یافت.

نقش زبان:

- زبان به عنوان وسیله ارتباط و همکاری اجتماعی، پدید آمد ، در انتقال مجموعه اعتقادات، دانشها و مهارتهای جامعه ، از نسلی به نسل دیگر، مؤثر و کارساز افتاد.

مبنای آموزشی رسمی

مبنای شکل نظام آموزشی رسمی:

- اولین کسانی که به طور رسمی و با هدف آگاهانه به امر آموزش و پرورش پرداختند ، احتمالاً افرادی بودند که از لحاظ دانش و تجربه و مهارت بر سایر اعضای گروه اجتماعی خود برتری داشتند.
- اولین کوششهای منظم انتقال دستاوردهای گروه به نسل جوانتر ؛ احتمالاً درهاله ای از تقدس و حول اعتقادات و اعمال دینی شکل پذیرفته است.

تشریفات پاگشایی

تشریفات پاگشایی در مقام آموزش و پرورش رسمی:

- 1- یعنی، هر فرد، قبل از پذیرفته شدن به عضویت جامعه، می بایستی که در سن معینی، در مراسم ویژه ای شرکت کند.
- 2- مراسم پاگشایی (آیین ورود) خردسالان به دنیای بزرگسالان، مستلزم گذراندن آزمایشهای سخت و گاهی طاقت فرسا بود.

هدف غايي اجراي مراسم پاكشايي:

- ارشاد اعضاي جديد و القاي اين باور بود كه اقتدار جامعه و رهبران آن، و اقتدار سنتها، آداب و رسوم، ارزشها و هنجارهاي آن مطلق بوده، پيروي از آنها شرط مهم عضويت در جامعه است.

کارکرد اجتماعی تشریفات پا گشایی:

- (1) اجرای این مراسم که با توسل به قوای ماورای طبیعی صورت می گرفت ، با چنان ابهام و پیچیدگی عاطفی و روانی توأم بود که قوای فکری را تحت تأثیر قرار میداد.

تشریفات پا گشایی

■ ادامه:

■ (2) به منظور تحقق هدفهای اجتماعی و اخلاقی جامعه صورت می گرفت و غالباً بر ایجاد صفات انفعالی نظیر اطاعت و متابعت تأکید می کرد.

■ (3) این نوع آموزش و پرورش، تحت شرایط دشوار زمان ، از لحاظ بقای گروه یا جامعه، نیروی محافظه کارانه مقتدری به شمار می آمد.

■ تاثیر پیدایی و تکامل خط و نوشتار بر آموزش و پرورش:

- 1- ضرورت همکاری انسان.
- 2- پیشرفت مکانیسم های گفتار و افزایش قدرت ارتباطی زبان.
- 3- سنتها و قوانین اجتماعی بر سنگ، سفال یا پاپيروس نگاشته شد و استمرار حیات فرهنگی را قوام بخشید.
- 4- دست برد و دگرگون سازی فرهنگ بشری از این ضعف، مصونیت یافت.

ادامه:

- 5- شرایط حال و آینده را تحت نفوذ درآورد.
- 6- اتحاد و یگانگی افراد بشر در قالب اجتماعات یا گروه های اجتماعی بزرگ.
- 7- زبان نوشتاری، در مقام يك وسیله ارتباطی مهم درآمد.
- 8- انجام آموزش و یادگیری خواندن و نوشتن را ضرورت و اولویت بخشید.

مفهوم آموزش و پرورش در جامعه جدید:

- 1- نیازهای گوناگون زندگی ، انواع نوین آموزش و پرورش را طلب می کنند.
- 2- مدارس ویژه تعلیم خواندن و نوشتن در مقیاس بزرگتری فعالند.
- 3- آموزش و یادگیری ، طبق برنامه های منظم ، در جریان آموزش و پرورش عمومی ، فنی و تخصصی مورد نیاز جامعه قرار می گیرند.

■ ادامه:

- 4- دارای تمام تمایزهای موجود در جامعه پیچیده بود.
- 5- خانواده دیگر اقتدار و نفوذ کافی برای ایفای وظایف پیچیده آموزشی و پرورشی ندارند.
- 6- ساخت و کارهای گوناگون آموزشی و پرورشی مستلزم اجرای برنامه های دراز مدت ، دقیق و تخصصی است.

■ ادامه:

- 8- مدرسه دامنه گسترده ای از تجارب ، معارف ، علوم و فنون جدید را شامل می شود.
- 9- آموزش و پرورش به طور روزافزونی ، به صورت ابزار بازسازی فرد و جامعه در می آید.
- 10- سالیان نسبتاً قابل ملاحظه ای از عمر خود را در مراکز آموزش و پرورش رسمی بگذرانند.

آموزش و پرورش پیش از مدرسه :

1- آموزش و پرورش هر فردي با تولد، يا حتي پيش از آن ، شروع مي شود و در سراسر زندگي ادامه مي يابد.

2- زبان مادري خود را ياد گرفته ، عادات و رسوم و نگرشهاي خانوادگي را اخذ کرده ، مراحل آغازين رشد جسماني، عاطفي و عقلايي را سپري ساخته است.

آموزش و پرورش دوران مدرسه :

- 1- هر کودک دانش آموزي، قريب 1100 ساعت از سال را در مدرسه سپري مي کند.
- 2- مدرسه شايد در مورد کودکان با هوش، نقش مؤثر تري داشته باشد.
- 3- براي اغلب مردم ، زندگي مدرسه اي ، معرف چيزي بيش از يك بيستم ساعات واقعي بيداري آنها نيست.

انواع تجربه های آموزشی و پرورشی در زندگی اجتماعی :

1- خانه و خانواده و تمام آنچه پیرامون آن	9- شرایط زندگی شهری (یا مدنی)
2- همسایگان و اهل محله	10- زیبایی ها و زشتیهای محیط
3- بازیها	11- عضویت در گروهها
4- طبیعت	12- تجربه های اعمال قدرت و اقتدار
5- نهادها و فعالیتهای دینی	13- بیماریها ، تصادفات و پیشامدها،
6- کار	14- تنبیهات و تشویقها ، خطاها و
7- خیابانهای شهر	15- امیدها و آرزوها،؛ دوستی ها،
8- سفر	16- مطالعه روزنامه ها، کتابها

تعريف آموزش و پرورش

تعريف آموزش و پرورش :

- 1- فراگرد کسب علم و معرفت .
- 2- نتیجه چنین فراگردي آموزش و پرورش نامیده مي شود.
- 3- جامعه شناسي ، آموزش و پرورش را غالباً به عنوان یک نهاد اجتماعي مورد مطالعه قرار مي دهد.

- 4- آموزش و پرورش در معنای وسیعتر، ساخت و کار رسمی جامعه برای حفظ و انتقال فرهنگ و مترادف با مفهوم جامعه پذیری یا اجتماعی کردن است.

فصل سوم

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

دانشجو بتواند در پایان این فصل...

- 1- کارکردهایی که مبنای پیدایش نهادهای اصلی جامعه را نشان می دهند، را بیان کند.
- 2- اصطلاح سازمان را با نهاد مقایسه کند.
- 3- علل ایجاد نهاد را نام ببرد.
- 4- تمایز نهاد و مؤسسه را بیان کند.
- 5- ویژگیهای نهادهای اجتماعی را نام ببرد.
- 6- کارکرد نهان و آشکار، نهاد آموزش و پرورش را توضیح دهد.
- 7- چهار اصل در خطوط اصلی نظام آموزش و پرورش را بیان کند.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

نهادهای اجتماعی

نهادهای اجتماعی:

- ساختارها یا شیوه هایی که وظایف اساسی جامعه از طریق آنها عملی می شوند، نهادهای اجتماعی نامیده می شوند.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

مبنای پیدایش نهادها

کارکردهایی که مبنای پیدایش نهادهای اصلی جامعه را نشان می دهند:

- 1- خانواده
- 2- آموزش و پرورش
- 3- اقتصاد
- 4- حکومت
- 5- دین

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

نقش نهادهای اجتماعی

نقش نهادهای اجتماعی:

- نهادهای اجتماعی ، با ساختارها، روابط ، هنجارها و شیوه های رفتاری خاصی که دارند، ضمن ارضای نیازهای اساسی ، به ایجاد و حفظ نظم و ثبات اجتماعی مدد می رسانند.

سازمانها:

- این سازمانها (مدرسه، ادارات دولتی و ...)، وسایلی هستند که نهادها، وظایف خود را از طریق آنها انجام می دهند. چه بسیار نهادهایی که در معنای رایج کلمه، شکل مادی و سازمانی ندارند؛ نظیر ازدواج، آزادی، عدالت و دموکراسی.

اصطلاح نهاد:

- به هر نوع و اعتقاد، ارزش، مفهوم، سازمان یا به طور کلی، هر پدیده ای که طی شرایط و فراگردهای تاریخی با مجموعه ای از هدفها، کارکردها و کنشها مشخص شده، اطلاق می شود.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

نهادی شدن

نهادی شدن:

- یک امر به معنای پذیرش و تصدیق اجتماعی آن به عنوان امری رسمی است. رابطه عاشقانه اتفاقی، امری نهادی شده نیست. در صورتی که ازدواج امری نهادی شده است.

علل ایجاد نهاد:

- 1- نهاد ممکن است بدون طرح و نقشه عمدی و به مرور به وجود آید.
- 2- یا اینکه عمداً برای ارضای نیاز اجتماعی خاصی، مقرر و تأسیس شود؛ مثلاً، خانواده یا نظام تأمین اجتماعی.

جامعه‌شناسان در مورد کاربرد اصطلاح نهاد:

- توافق کامل ندارند. از این رو، استفاده از آن در تحلیل‌های جامعه‌شناختی، با محدودیت صورت می‌گیرد. ولی چون شناخت جامعه و روابط و رویدادهای درونی آن بدون مطالعه صورتبندی و شکل‌های اجتماعی، دشوار است، کاربرد آن اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

مفهوم کلی نهاد

مفهوم کلی نهاد:

- بر رفتار اجتماعی پیچیده ای دلالت می کند که گاهی تشخیص مدلول آن دشوار است؛ مثلاً، نهاد آموزش و پرورش که بر نظام آموزشی جامعه دلالت می کند.

مفهوم نهاد:

- مفهوم نهاد دلالت دارد بر فکر، تصور، اعتقاد یا نیازی که نهاد بدان جامعه عمل می پوشاند.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

توصیف نهادهای اجتماعی

دو طریق توصیف نهادهای اجتماعی:

- (1) توصیف اول، ناظر به مفهوم و ساختار نهادها
- (2) توصیف دوم، شامل ویژگیهای اساسی آنهاست.

ساختار نهاد اشاره می کند به :

- 1- سازمان و تشکیلات، وسایل و ابزاری که مورد استفاده نهاد قرار می گیرد.
- 2- رسوم، قواعد، هنجارها و روشهایی که در ایفای وظایف و کارکردهای نهاد رعایت می شوند.
- 3- افرادی که در خدمت نهاد بوده وظایف و کارکردهای آن را انجام می دهند.

تمایز نهاد و مؤسسه:

- (1) هر گروه سازمان یافته با هر وسعت و اندازه ای را که در خدمت یک نهاد اجتماعی است، مؤسسه نامید، مفهوم نهاد را شیوه سازمان یافته انجام یک امر یا فعالیت اجتماعی بدانیم.
- 2- مؤسسه به گروه سازمان یافته افراد اشاره می کند، بر نظام (سیستم) رفتار اطلاق می شود.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

تعریف نهاد اجتماعی

تعریف نهاد اجتماعی :

- نهاد اجتماعی عبارت است از نظام سازمان یافته ای از روابط اجتماعی که متضمن ارزشها و رویه های عمومی معینی است و نیازهای اساسی خاصی از جامعه را برآورده می سازد.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

ارزشها و رویه ها عمومی

ارزشهای عمومی:

- ارزشهای عمومی به اعتقادات و هدفهای مشترک افراد جامعه اشاره می کند.

رویه های عمومی:

- حاکی از انگاره ها و شیوه های رفتار اجتماعی پذیرفته شده معینی است که افراد و گروههای جامعه از آنها تبعیت و پیروی می کنند.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

نظام روابط

نظام روابط :

- نظام روابط، شبکه ای از نقش ها و پایگاههای اجتماعی است که به وسیله و از طریق آنها، رفتارها عملی می شوند.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

ویژگیهای نهادهای اجتماعی

ویژگیهای نهادهای اجتماعی :

- 1- کارکردها
- 2- کارگزار
- 3- روابط متقابل با سایر نهادها
- 4- ساختار
- 5- قواعد و مقررات رفتاری
- 6- منزلت اجتماعی
- 7- مقاومت در برابر تغییر

کارکردها :

- الف) نهادها، کارکردها یا نقشهای ویژه ای برعهده دارند؛ یعنی، هر یک از آنها وظیفه و کار معینی برای جامعه انجام می دهند و آنچه انجام می دهند رابطه ای با آنچه مقرر است انجام دهند، دارد.
- ب) کارکردهای یک نهاد، عموماً، یا آشکارند یا نهان.

کارکرد نهان نهاد آموزش و پرورش :

- 1- دور نگه داشتن جوانان از بازار کار.
- 2- تضعف قدرت و تسلط والدین بر فرزندان.
- 3- ایجاد همنوایی بین خرده فرهنگهای جامعه.
- 4- ایجاد یکپارچگی و وحدت ملی .
- 5- دگرگون سازی نظام طبقاتی جامعه.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

یک کارکرد نهان

یک کارکرد نهان آموزش و پرورش :

- تغییر و دگرگونی نظام طبقاتی جامعه ، بر اثر گسترش آموزش و پرورش، یک کارکرد ضمنی است که غالباً طبقه حاکم و صاحبان قدرت و منزلت را دچار هراس می سازد. میسر می سازد.

2- کارگزار:

- نهادهای اجتماعی برای انجام دادن وظایف خود، به مشارکت افراد انسان به عنوان کارگزار، نیازمندند. ولی انسان در مقام کارگزار، باید طبق انتظارات نهادها عمل کند نه به میل و اراده خود.

3- روابط متقابل با سایر نهادها :

- الف) نهادها بلکه جزئی از کل جامعه و فرهنگ آن بوده با سایر نهادها، روابط و کنشهای متقابل دارند.
- ب) دین، حکومت، اقتصاد، آموزش و پرورش، و خانواده، پیوسته با یکدیگر، کنش و واکنش متقابل دارند.

- (ج) تأثیرات متقابل بین نهادها، موجب می شود که هر یک از آنها نتوانند در راه تحقق اهداف مربوط، رفتار اعضای خود را کاملاً تحت نفوذ قرار دهند.
- (د) روابط متقابل نهادها، مستلزم هماهنگی میان کارکردهای گوناگون آنهاست.
- (ه) نهاد دین، به منظور القاء و اشاعه باورهای دینی، به مدارس و برنامه های آموزشی آنها متوسل می شود.

4- ساختار :

- هر نهادی، دارای ساختار مشخصی است. انجام پذیری وظایف یا کارکردهای نهادها، مستلزم پیش بینی تشکیلات، رویه ها و مقررات معینی است؛ مثلاً، نهاد آموزش و پرورش، ساختاری متشکل از سازمانها و مؤسسات گوناگون دارد.

تعریف ساختار:

- ساختار، به شبکه روابط نسبتاً پایدار میان اجزای نظام آموزش و پرورش یا سازمانهای آن اشاره می کند.

نقشها:

- ساختار سازمان، شبکه ای از اجزای کوچکتر است که نقشها نامیده می شوند. هر نقش، وظایفی دارد و بین نقشهای سازمانی، روابطی پیش بینی شده است

نمودار یا چارت سازمانی :

- ساختار رسمی هر سازمانی معمولاً به صورت نمودار یا چارت سازمانی، نشان داده می شود. نمودار نشان می دهد که سلسله مراتب به چه ترتیب از رده بالایی سازمان آغاز و تا رده های پایین ادامه می یابد ، یا سازمانها تا چه حد متمرکز یا نامتمرکز است.

ساختار رسمی :

- از لحاظ ایفای وظایف نهادی یک سازمان اهمیت دارد، ولی عملکرد واقعی سازمان و رفتار افرادی که به ایفای نقشها می پردازند، علاوه بر ساختار رسمی، تحت تأثیر ساختار روابط پیش بینی نشده غیر رسمی نیز واقع می شوند.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

روابط غیر رسمی

روابط غیر رسمی :

- ضمن روابط رسمی پدید آمده، ارضا کننده نیازهای اجتماعی اعضای سازمان به شمار می روند. بر اثر این روابط، گروه بندی هایی به صورت غیررسمی در سازمان پدید آمده، رفتار و عملکرد اعضا و سازمان را تحت تأثیر قرار می دهند.

5- قواعد و مقررات رفتاری :

- مقررات و انگاره های رفتاری، از لحاظ هدایت افرادی که وظایفی در مؤسسات نهادها عهده دار می شوند، اهمیت دارند. در هر حال، مقررات، فرد را ملزم خواهد ساخت که با نقش خود سازگار شده، وظایف محوله را به درستی انجام دهد.

6- منزلت اجتماعی:

- نهادها، اعضای خود را از منزلت یا پایگاه اجتماعی خاصی برخوردار می‌سازند. بدین معنا که مردم یک جامعه، راجع به منزلت اجتماعی افرادی که در نهاد یا سازمانی عضویت دارند، باورها و پیش‌فرضهائی قایل می‌شوند.

7- مقاومت در برابر تغییر :

- الف) نهادها، عموماً گرایش به محافظه کاری دارند و در مقابل تغییر، مقاومت می کنند. این گرایش به سازمانهای وابسته نهادها نیز تسری پیدا می کند.
- ب) دگرگونی در نهادها، هنگامی میسر می شود که برای تغییر آمادگی کسب کنند.

• ادامه:

- (ج) راهیابی اعضای جدید می تواند منشأ تغییر واقع شود.
- (د) تغییر ممکن است از بیرون سرچشمه بگیرد.
- (ه) بر اثر تحولات اقتصادی جامعه ، ممکن است نظام آموزش و پرورش دچار تغییراتی از لحاظ اهداف، سازمان و کارکردها شده باشد.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

مفهوم نهاد

جامعه‌شناسان در تحلیل نهاد، مفهوم نهاد را در چند سطح
بکار می‌برند؟

- 1- نظام فرهنگی
- 2- اصول هنجاری
- 3- نهادی کردن
- 4- نهادها در نظم اجتماعی

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

روش جامعه شناسان

روش جامعه شناسان :

- روش آنان مقایسه ای است، آنها می کوشند که با مقایسه های تاریخی و میان-فرهنگی نهادها، در یک یا چند جامعه ، در زمانها و مکانهای مختلف، خصایص و ویژگیهای کلی و عمومی آنها را آشکار سازند.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

تحلیل نهادهای آموزش و پرورش

تحلیل نهادهای آموزش و پرورش:

- هر جامعه ای، آموزش و پرورش را نهادی کرده و سازمان می دهد تا از طریق آن افراد نسلهای جدید را پرورش داده، بقا و دوام اجتماعی و فرهنگی خود را تضمین کند. پرورش اجتماعی و فرهنگی افراد به معنای جذب آنها در گروههاست؛ بطوری که به اعضای فعال جامعه مبدل شوند.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

پرورش اجتماعی

جامعه امروز، برای پرورش اجتماعی مردم خود، از چندین نهاد استفاده می کند:

- 1- آموزش و پرورش (مدارس)
- 2- خانواده
- 3- دین

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

کارکرد نهاد آموزش و پرورش

کارکردهای نهاد آموزش و پرورش :

- شامل آموزش و پرورش عمومی، آموزش فنی و حرفه ای، تلقین ارزشها، کشف و بسط دانش جدید و کاربرد علم و دانش برای حل مسائل اجتماعی ، و ارتقا سطح زندگی در جامعه است.

ترکیبات نظام آموزشی جامعه :

- این نظام مرکب است از آموزشگاهها و دانشگاهها، برنامه ها و فعالیتهای آموزشی، خط مشی ها ، تجهیزات و تسهیلات، اعضای آموزشی و دانش آموزان که به امر تدریس و تحصیل در نظام اشتغال دارند.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

برنامه های آموزشی

عواملی که در تعیین اهداف و طراحی برنامه های آموزشی مؤثر است :

- ویژگیهای فرهنگ ، سطح توسعه صنعتی ، وسعت شهر نشینی، نظام سیاسی، نظام طبقه بندی اجتماعی و خصایص دیگر جامعه، مؤثر واقع می شوند.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

آموزش و پرورش

آموزش و پرورش ایران :

- مقدمات ایجاد نظام آموزش و پرورش از زمان تأسیس دارالفنون در سال 1228 هجری شمسی و وزارت علوم در 1232 هجری شمسی فراهم شد و بعد از انقلاب مشروطیت به تدریج سازمان و تشکل یافت.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

کارکردهای آموزش و پرورش

کارکردهای آموزش و پرورش سنتی ایران :

- آموزش و پرورش سنتی ایران، پرورش اخلاقی، انتقال ارزشهای دینی و دانش اندوزی صرف و تا حدودی پرورش ذهنی را کارکردهای نهادی خود ساخته و متناسب با آنها، رویه ها و موازین خواصی پیدا کرده بود.

چهار اصل در خطوط اصلی نظام آموزش و پرورش :

- 1- دولت، مسئولیت کنترل و اداره تمام سطوح آموزشی را عهده دار است.
- 2- تأسیس مدارس در شهر و روستا بر عهده دولت است.
- 3- استخدام و تربیت معلم، و تدوین و تصویب برنامه های آموزشی از وظایف دولتی است.
- 4- آموزش و پرورش ابتدایی اجباری و رایگان است.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

تحلیل تاریخی با تحلیل نهادی

مقایسه تحلیل تاریخی با تحلیل نهادی آموزش و پرورش:

- تحلیل نهادی درصدد پرداختن تاریخ یک نهاد نیست، برای تحلیل یک نهاد استفاده می کند.
- تحلیل نهادی نظام آموزش و پرورش، ناظر به سازمان، خط مشی ها، فعالیتهای نهادی، نظام ارزشی و محتوای فرهنگی آن بوده، نظام آموزش و پرورش را در یک چشم انداز تاریخی، قابل درک و شناخت می سازد.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

ضرورت آموزش و پرورش نوین

ضرورت آموزش و پرورش نوین:

- 1- دگرگونی نظام حکومتی.
- 2- گرایش در ایجاد وحدت ملی.
- 3- روابط با ملت غربی و اخذ تمدن غرب.
- 4- ظهور قشرهای جدید اجتماعی.
- 5- تلاش برای تأسیس حکومت ملی.
- 6- مشارکت مردم در سرنوشت سیاسی جامعه و ...

اقدامات رضاشاه در مورد آموزش و پرورش رسمی :

- 1- برنامه تحصیلات ابتدایی و متوسطه (6 سال ابتدایی و 6 سال متوسطه) تدوین شد که به موجب آن ، آخر هر 6 سال ، میبایستی امتحانات نهایی عمومی به عمل آید.
- 2- تأسیس دانشسراهای مقدماتی و بالآخره تأسیس دانشگاه تهران در سال 1313 هجری شمسی اساس اقدامات آتی را فراهم کردند.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

- از مشخصات نظام آموزش و پرورش دوره رضاشاه :
 - 1- اعمال کنترل دولت بر تمام مدارس .
 - 2- استفاده از مدارس به منظور اشاعه فرهنگ و ایجاد وحدت ملی .
 - 2- تأکید بر فرهنگ باستانی ایران و میراث فرهنگی پیش از اسلام ، سنتهای اسلامی ایرانی و پالایش زبان فارسی از لغات بیگانه .

قانون تعلیمات اجباری:

- 1- در سال 1322 هجری شمسی، به تصویب رسید.
- 2- به موجب آن، دولت ملزم به تعمیم آموزش ابتدایی اجباری و همگانی طی 10 سال آتی شد.
- 3- برنامه های آموزشی و کتب درسی ابتدایی می بایست با توجه به نیازها و ویژگیهای گوناگون مناطق مختلف کشور تهیه شود.
- 4- وزارت فرهنگ مسئولیت طبع کتب و اصلاح محتوای آنها را داشته باشد.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

نتایج نظام آموزش و پرورش

نتایج نظام آموزش و پرورش :

- 1- اجرای برنامه های آموزشی مشکل و زمانگیر که محتوای فکری و معنوی آنها بسیار فقیر بود.
- 2- اعمال امتحانات و آزمونهای مشکل به منظور غربال کردن کسانی که انتظارات برنامه های آموزشی را پاسخگو نبودند.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

نتایج نظام آموزش و پرورش

- ادامه:
- 3- اقدار بخشیدن به معلم و مرجعیت و سندیت دادن به دانش و معلومات او.
- 4- انتقال صرف معلومات از معلم به شاگرد و در نتیجه ، عدم رشد خلاقیت فکری و هنری در او.
- 5- توزیع نامتناسب فرصتهای آموزشی و پرورشی میان شهر و روستا.
- 6- عدم هماهنگی آموزش و پرورش با نیازهای عمومی اقتصادی کشور.

مسائل و مشکلات تاثیرگذار در نظام آموزش و پرورش :

- 1- نوسانات سیاسی و ناپایداری اقتصاد جامعه، تضعیف ارزشهای اخلاقی و دینی و سنتی، تقلید و اقتباس نسنجیده الگوهای آموزشی و پرورش غربی.
- 2- روشن نبودن هدفهای نظام آموزش و پرورش، عدم تناسب توزیع جمعیت بین شهر و روستا .
- 3- نظام اجتماعی - اقتصادی مبتنی بر مالکیت ارضی.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعي

هدفها و برنامه ها

هدفهاي، سازمان، و برنامه هاي نظام آموزش و پرورش از سال
:1345

- 1- تاکيد بر سوادآموزي و تعميم آموزش اجباري ابتدائي.
- 2- پرورش نيروي انساني ماهر و متخصص.
- 3- پرورش سياسي براي مشارکت فعال در زندگي سياسي و اجتماعي
- 4- پرورش زوق هنري.
- 5- پرورش جسمي.
- 6- تاکيد بر اخلاق و فلسفه اجتماعي.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعي

هدفهاي منطقه اي کردن

هدفهاي منطقه اي کردن آموزش و پرورش عبارت بودند از:

- 1- مشارکت مردم در امر آموزش و پرورش.
- 2- جلوگیری از تمرکز و تصمیم گیری برای حل مسائل در محل.
- 3- تجهیز منابع محلي و تشویق مردم به مشارکت در سرمایه گذاری فعاليتهاي توسعه آموزش و پرورش.
- 4- تعیین اولويتهاي محلي و منطقه اي در برنامه ها و فعاليت هاي و اقدام بر حسب آنها.
- 5- کمک به رشد اجتماعي مردم به منظور ترویج و کار بستن شیوه ها و سياست هاي دموکراتیک.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد اجتماعی

منزلت نهاد آموزش و پرورش

دو نظرگاه در مورد نقش و اهمیت آموزش و پرورش:

- 1- نظام آموزش و پرورش، کارکردهای جامعه پذیری و فرهنگ پذیری را بر عهده دارد.
- 2- پایگاه و منزلت آموزش و پرورش و سازمانهای آن به دلیل موظف بودن این نهاد به کشف، انتقال و مبادله دانش و معرفت جدید، ارتقاء یافته و حتی ارزش و اعتبار فوق العاده ای پیدا کرده است.

فصل سوم: آموزش و پرورش به عنوان نهاد
اجتماعی

منزلت نهاد آ . پ در ایران

نقش و منزلت نهاد آموزش و پرورش در جامعه ایران:

- در گذشته، بیشتر ملاحظات نگرش اول را تایید می کند. بدین معنا که آموزش و پرورش با تاکید بر حفظ وضع موجود ، جانبداری از قشرهای صاحب منزلت و محدود کردن فرصتهای آموزش و پرورش به اقشار مرفه ، بیشتر به عنوان وسیله کنترل اجتماعی مورد اعتنا بوده است.
- نگرش دوم ، به تدریج ، در تحولاتی که به موازات تغییرات اجتماعی، در نظام آموزش و پرورش صورت گرفته ، بازتاب پیدا کرده اند.

فصل چهارم

فصل چهارم : کارکردهای آموزش و پرورش

فصل چهارم : کارکردهای آموزش و پرورش

هدفهای رفتاری

دانشجو بتواند در پایان این فصل...

- 1- مشکلات تفکیک کارکردهای آموزش و پرورش را توضیح دهد.
- 2- کارکردهای مهم نقش محافظه کارانه آموزش و پرورش را نام ببرد و توضیح دهد.
- 3- کارکرد اولیه آموزش و پرورش رسمی را بیان کند.
- 4- ارتباط آموزش و پرورش با جامعه ، اقتصاد و سیاست را بیان کند.
- 5- سه عنصر مهم فراگرد پرورش سیاسی را نام ببرد.
- 6- آثار کارکرد سرمایه گذاری اقتصادی آموزش و پرورش را توضیح دهد.

مشکلات تفکیک کارکردهای آموزش و پرورش :

- 1- اهداف در عرصه عمل نادیده گرفته شده یا در تناقض با یکدیگر قرار می گیرند .
- 2- برنامه های آموزشی رسمی ، عموماً ، پیامدها و نتایج پیش بینی نشده و گاهی ناطلبیده به بار می آورند .
- 3- در جوامع کثرت گرا (نژادهای چند گانه) تشکیل می شوند ، ارزشها ، انتظارات متفاوت اند .

ادامه:

4- در نظامهای نامتمرکز، پاسخگویی به فشارهای گروهی و محلی، مجاز شمرده می شود؛ در حالی که در نظامهای متمرکز چنین نیست.

5- سرعت تغییرات اجتماعی است. نظامهای آموزش و پرورش، تحت تأثیر تغییرات اجتماعی بزرگی (نظیر؛ گسترش شهرنشینی، صنعتی شدن) شکل می گیرند.

فصل چهارم : کارکردهای آموزش و پرورش

کارکردهای محافظه کارانه

کارکردهای مهم نقش محافظه کارانه آموزش و پرورش

- (1) انتقال فرهنگ
- (2) جامعه پذیری
- (3) گزینش و تخصیص
- (4) نظارت اجتماعی
- (5) یگانگی اجتماعی
- (6) نوآوری و تغییر
- (7) پرورش و رشد شخصی
- (8) کارکرد سرمایه گذاری
- (9) پرورش سیاست

فرهنگ :

- فرهنگ ، شاخص نحوه و روش زندگی است که هر جامعه ای برای رفع نیازهای اساسی خود از حیث دوام و بقا و انتظام امور اجتماعی اختیار می کند.
- فرهنگ به ابزارها و رسوم و معتقدات و علوم و هنرها و سازمانهای اجتماعی دلالت می کند.
- آنچه جامعه می آفریند و به انسانها وامی گذارد ، فرهنگ نام دارد .

انتقال فرهنگ

لزوم انتقال فرهنگ :

- 1- چون فرهنگ ذاتی نیست و چون بر اثر غفلت ممکن است از میان رود، لازم است که به هر نسل جدیدی آموخته شود.
- 2- برای تولید دوباره فرهنگ یا بازآفرینی فرهنگ ، آموزش و پرورش رسمی ضرورت پیدا می کند.

انتقال فرهنگ

● ادامه:

- 3- جامعه شناسان طرفدار نظریه تضاد ، انتقال فرهنگ و ارزشها و هنجارهای آن را برآورنده نیازهای نظام حاکم و وضع موجود جامعه می دانند نه ارضا کننده نیازهای افراد.
- 4- فراگرد انتقال فرهنگ ، از کودکان شخصیت زدایی کرده آنها را از خود بیگانه می سازند.

از دیدگاه جامعه شناسان کارکرد گرا، وظیفه مدرسه :

- انتقال آن بخشهایی از فرهنگ است که برای ایفای موفقیت آمیز نقشهای بزرگسالی در جامعه ضرورت دارند.
- مدرسه ؛ گذر از محیط گرم ، عاطفی و حمایتگر خانواده به محیط رقابت جویانه و عملگرایانه کار در جامعه را میسر می سازد .
- آماده سازی کودکان و نوجوانان و جوانان برای زندگی در جامعه است .

طبق نگرش سیستمی ، آنچه در مدرسه اتفاق می افتد :

- 1- بازتاب تمایل نیروهای درونی و بیرونی مدرسه است.
- 2- عوامل محیطی (سیاست گذاریها و تصمیم گیریهای سیاسی ، شرایط اقتصادی ، تغییرات فرهنگی ، نوآوریهای علمی و تکنولوژی و ...)

جامعه پذیری :

- انتقال ارزشها ، گرایشها ، هنجارها و آداب و رسوم فرهنگی و اجتماعی ، به منظور اجتماعی کردن (پرورش اجتماعی نسلهای جدید جامعه صورت می گیرد .
- **اساس جامعه پذیری** ؛ انسان به صورت شخص زاده نمی شود ، بلکه از طریق پرورش و آموزش اجتماعی به یک شخص تبدیل می شود.

فصل چهارم : کارکردهای آموزش و پرورش

گزینش و تخصص

گزینش و تخصیص :

- هر جامعه ای نیاز به نیروی کار ماهر و متخصص دارد .
تربیت حرفه ای و تخصیصی افراد جامعه ، یعنی ، آماده
کردن آنان برای جذب در نیروی کار .

فصل چهارم : کارکردهای آموزش و پرورش

نظارت اجتماعی

نظارت اجتماعی از سوی مدرسه :

- 1- آموزش و پرورش با القای ارزشهای وفاداری به نهادهای جامعه .
- 2- مدارس به منزله نهادهای محافظت و نگهداری .
- 3- جذب و همگون سازی گروههای اجتماعی .

یگانگی اجتماعی :

- 1- آموزش و پرورش رسمی ، وسیله مهمی برای تبدیل یک جامعه نامتجانس به جامعه ای یگانه و یکپارچه ، از طریق توسعه و تقویت فرهنگ و هویت مشترک است.
- 2- مدارس، از طریق آموزش زبان رسمی، به یکپارچگی و تعلق به یک ملیت را در اقوام مختلف داخل کشورها تقویت می کنند.

کارکرد اولیه آموزش و پرورش رسمی :

- 1- در مراحل اولیه خود (دوره ابتدایی و راهنمایی)، عمدتاً بر کارکرد جامعه پذیری تأکید می کند .
- 2- فراگرد جامعه پذیری، در واقع، تعطیل بردار نیست و طی کار و فعالیتهای آینده ادامه یافته و تکمیل می شود .

نوآوری و تغییر :

- 1- در اغلب جوامع ، تغییر با پیشرفت مرتبط تلقی شده .
- 2- جامعه پیشرفته به تغییر ارزشها ، تولید فرهنگ و انطباق آنها با نیازها و شرایط اجتماعی جدید ، علاقه مند است .
- 3- اشاعه باورهای علمی به جای باورهای سنتی است .
- 4- پرورش یافتگان ، با تبدیل شدن به منتقدین نظامها و نهادهای رسمی ، به حرکتهای فکری و سیاسی میپردازند .

فصل چهارم : کارکردهای آموزش و پرورش

پرورش و رشد شخصی

پرورش و رشد شخصی :

- 1- آموزش و پرورش رسمی ، نگرشها ، ارزشها ، سازگاریهای ذهنی ، رفتارها و مهارتهایی در فرد ایجاد می کند .
- 2- مدرسه را غالباً به عنوان جایگاه گذر از یک دنیای شخصی به دنیای غیرشخصی تلقی می کنند .

فصل چهارم : کارکردهای آموزش و پرورش

کارکرد سرمایه داری

کارکرد سرمایه گذاری :

● « آموزش و پرورش ، کلیدی است که در را به سوی
نوسازی جامعه می گشاید .

ارتباط آموزش و پرورش با جامعه ، اقتصاد و سیاست:

- 1- ورود کشورهای جدید آزاد شده از قید استعمار به صحنه سیاسی جهان است که خواستار پیشرفت هستند.
- 2- آگاهی فزاینده کشورهای صنعتی از این واقعیت است که آموزش و پرورش در توسعه و دوام آنها ، رکن و محور اصلی محسوب می شود.

یک تحول مهم در علم اقتصاد، ارتباط ویژه ای با جامعه شناسی آموزش و پرورش دارد :

- این تحول ، معمولاً تحت عنوان رویکرد سرمایه انسانی ، یا سرمایه گذاری انسانی به آموزش و پرورش ، شهرت یافته است . این رویکرد ، آموزش و پرورش را اساساً به منزله نوعی سرمایه گذاری از سوی جامعه و فرد تلقی می کند .

در تحلیل کارکرد اقتصادی آموزش و پرورش :

- معمولاً آموزش و پرورش به عنوان یک صنعت ملاحظه می شود که از منابع اقتصادی استفاده کرده ، بازده معینی تولید می کند. یک نظام اقتصادی چون منابع محدودی دارد و نمی تواند همه کالاها و خدمات مورد نیاز خود را تولید کند.

آثار کارکرد سرمایه گذاری اقتصادی آموزش و پرورش:

- اثرات افزایش امکانات تولیدی نظیر افزایش مهارتهای نیروی کار.
- اثراتی که موجب کاهش هزینه ها و در نتیجه تسهیل دستیابی به منابع می شوند.
- اثراتی بر کاهش جرایم و ضرورتهای اعمال قانون دارد.
- اثراتی که مستقیماً امکانات بهزیستی را افزایش می دهند.

پرورش سیاسی :

- 1- «پرورش سیاسی، فراگرد القای فرهنگ سیاسی است.»
- 2- فراگردي که از راه آن ، افراد جامعه ، نگرشها و احساسات مربوط به نظام سياسي و نقش خود در آن را کسب مي کنند.

فصل چهارم : کارکردهای آموزش و پرورش

عناصر پرورش سیاسی

سه عنصر مهم فراگرد پرورش سیاسی :

- 1- شناخت
- 2- احساس
- 3- حس شایستگی سیاسی

فصل چهارم : کارکردهای آموزش و پرورش

اهداف پرورش سیاسی

- اهداف پرورش سیاسی :
- موضوعهایی نظیر ایدئولوژی ، نظام سیاسی ، اطاعت از اقتدار سیاسی ، شرایط شهروندی ، لزوم وفاداری و وظیفه شناسی ملی و

فصل پنجم

فصل پنجم : جامعه پذیری

دانشجو بتواند در پایان این فصل...

- 1- نقش مدارس را بیان کند.
- 2- هدفها و مقاصد مشترک جامعه پذیری را توضیح دهد.
- 3- محیط فرهنگی را توضیح دهد.
- 4- فرهنگ پذیری را تعریف کند.
- 5- نظام گرایشی معین را توضیح دهد.
- 6- عوامل رشد شخصیت را نام ببرد.
- 7- نظریه های پیدایی و رشد « خود اجتماعی » را نامبرد و هرکدام را توضیح دهد.
- 8- خصوصیات انواع گروهها را بیان کند.

جامعه پذيري :

- يکي از کارکردهاي عمومي آموزش و پرورش ، اجتماعي کردن افراد جامعه است . در هر جامعه اي ، صرفنظر از کوچکي يا بزرگي ، سادگي يا پيچيدگي ، نوعي آموزش و پرورش يافت مي شود که ساختار و محتوای آن از جامعه اي به جامعه اي ديگر ، متفاوت است .

آموزش و پرورش رسمی مدرسه ای :

- به عنوان یک نهاد اجتماعی مستقل پدید آمد تا کارکرد پرورش اجتماعی را که خانواده دیگر نمی توانست از عهده آن برآید ، انجام دهد .

- 1- مدارس از لحاظ انتقال دانش و مهارت‌های فنی، به کارگزاران نخستین جامعه پذیری مبدل شده اند .
- 2- مدارس به پرورش اخلاقی کودکان نیز توجه خاص دارند .
- 3- مدارس امروز از لحاظ تغییر دادن افراد ، نقش و کارکرد مهمی برعهده دارند .
- 4- مواد خام (یعنی ، دانش آموزان) را تحویل گرفته ، می پرورد و محصول معینی بیرون می دهد .

تعریف جامعه پذیری :

- 1- جامعه پذیری به معنای همسازی و همنوایی فرد با ارزشها، هنجارها و نگرشهای گروهی و اجتماعی است.
- 2- اجتماعی شدن فراگردي است که به واسطه آن، هر فرد ، دانش و مهارتهای اجتماعی لازم برای مشارکت مؤثر و فعال در زندگی گروهی و اجتماعی را کسب می کند .

از دیدگاه فرد ، اجتماعی شدن :

- فراگردی است که طی آن به کسب هویت نایل و با پذیرفتن ارزشها ، هنجارها ، آرمانها و شیوه های زندگی ، تحت شرایط مطلوب ، قادر به تحقق استعدادهای بالقوه خود می شود.

اجتماعی شدن شامل دو قسمت است :

- انتقال میراث اجتماعی و فرهنگی ، و رشد شخصیت .

هدفها و مقاصد مشترک جامعه پذیری :

- 1- آموزش قواعد و نظامات اساسی .
- 2- دادن امید و آرزو به فرد .
- 3- برای فرد هویت می آفریند .
- 4- نقشهای اجتماعی را به فرد می آموزد .
- 5- آموختن مهارتها و نقشها .

جامعه پذیری از چه جهتی حائز اهمیت است؟

- طی جامعه پذیری، شخصیت فرد تکوین یافته ، فرهنگ جامعه با ویژگیهای خاص خود بر آن مؤثر واقع می شود.
- شرط لازم جامعه پذیری مؤثر در نظام اجتماعی امروز است:
- آموزش و پرورش رسمی

محیط فرهنگی :

- این محیط از لحاظی ، شامل ابزارها ، وسایل ، ساختمانها ، و سایر اشیای مادی است که انسان آنها را برای راحتی و استفاده خود ، در محیط طبیعی ساخته پرداخته است .
- همچنین ، شامل دانشها ، نهادها ، کنشهای اجتماعی ، نظامهای نمادین و معنایی است که انسان به چیزها و کیفیات گوناگون آنها نسبت می دهد .

افراد چگونه فرهنگ پذیر می شوند :

- افراد هر جامعه ای از راه یادگیری و جذب و درونی کردن نظام ارزشهای جامعه ، فرهنگ پذیر می شوند.

تعریف فرهنگ پذیری :

- فرهنگ پذیری جریانی است که فرد را عمیقاً و از جهات فراوان با فرهنگ جامعه همانند می کند.

تعریف شخصیت :

- عبارت است از : تمامیت رفتار فرد که با نظام گرایشی معینی که دارد ، در کنش و واکنش متقابل با وضعیتهای متغیر (محیطی) است .

نظام گرایشی معین :

- 1- بدان معناست که رفتار شخص نسبتاً پایدار است.
- 2- نظامهای گرایشی رفتار از طریق کنش و واکنشهای ارگانیسم انسان با انواع گوناگون تجربه های اجتماعی و فرهنگی پدید می آیند.

کنش و واکنش متقابل با وضعیتها :

- حاکی از آن است که رفتار شخص ، حاصل مشترک گرایشهای رفتاری او و موقعیتهایی است که شخص با آنها مواجه می شود.

فصل پنجم : جامعه پذیری

عناصر رشد شخصیت

عناصر رشد دهنده شخصیت فرد :

- (1) کنشهای متقابل
- (2) ورزیدگی در کاربرد زبان
- (3) درجاتی از تجربه های عاطفی است.

فصل پنجم : جامعه پذیری

عوامل رشد شخصیت

عوامل رشد شخصیت :

- 1- وراثت ،
- 2) محیط طبیعی ،
- 3) فرهنگ ،
- 4) تجربه گروهی ،
- 5) تجربه بی همتای شخصی .

محیط طبیعی :

- 1- جغرافیایان این تفاوتها را معلول تفاوتهای آب و هوا و منابع و اوضاع طبیعی دانسته اند.
- 2- در تشکیل رفتار انسان ، نقش سنتها ، بیشتر از نقش محیط طبیعی ، اهمیت دارد.
- 3- محیط طبیعی برای رشد فرهنگ محدودیت ایجاد می کند.
- 4- محیط طبیعی ، عاملی نافذ و مؤثر است ولی به ندرت عامل مسلط و کنترل کننده به شمار می رود.

شخصیت نمایی :

- از تجربه های اجتماعی مشترک بین همه اعضای یک جامعه معین ، یک صورت بندی ویژه شخصیتی پدید می آید که شاخص و معرف شخصیت بیشتر اعضای آن جامعه است .
- اصطلاحاً شخصیت نمایی یا شخصیت اساسی یا منش (خوی) اجتماعی خوانده می شود .

فراگرد اجتماعی شدن:

- هر فرد ، از طریق فراگرد اجتماعی شدن ، هنجارهای فراگرد اجتماعی شدن گروههای خود را می آموزد تا بدینجا که یک خود مشخص که او را بی همتا می سازد ، پدید می آید.
- مهمترین فراگرد در رشد شخصیتی ، تشکیل تصور خود است.

فصل پنجم : جامعه پذيري

نظريه هاي پيدايي

نظريه هاي پيدايي و رشد « خود اجتماعي » :

- (1) خود آيينه اي
- (2) ديگري به طور اعم

خود :

- فرد از طریق فراگرد جامعه پذیری به یک خود یا مفهوم خود دست می یابد ؛ یعنی ، حس آگاهانه اینکه چیست و چه کسی است. خود که در سراسر زندگی فرد رشد و تکامل پیدا می کند ، به نوبه خود ، جامعه پذیری او را تحت تأثیر قرار می دهد .

فصل پنجم : جامعه پذیری

خود آینه ای

خود آینه ای :

- او مفهوم خود را طی فراگردی تدریجی و پیچیده که سراسر زندگی ادامه می یابد ، به دست می آورد. این مفهوم ، تصویری است که شخص فقط با یاری دیگران حاصل می کند.

فصل پنجم : جامعه پذیری

تعریف خود آینه ای

تعریف خود آینه ای :

- چارلز هورتن کولی که این جنبه کشف خود را مورد تحلیل قرار داده ، فراگرد آگاهی به ماهیت خود از طریق انعکاس رفتارهای دیگران را ، خود آینه ای نامیده است.

کولي (1922) در فراگرد آگاهي به خود ، سه عامل يا سه مرحله را مؤثر دانسته است :

- 1- تصور شخص از جلوه اي که او نزد ديگران دارد .
- 2- تصوري که شخص از قضاوتي که ديگران درباره جلوه او مي کنند .
- 3- عاطفه خصوصي خوش يا ناخوش شخص (مثلاً ، نخوت يا حقارت) نسبت به آن جلوه .

دیگری به طور اعم (دگر عام) :

- 1- در زمینه رشد و تشکیل خود، تحلیل جورج هربرت مید (1934)، حایز اهمیت است.
- 2- آنچه موجب خود سازمان یافته ای برای فرد می شود ، شکل و نظام یافتن نگرشها و داوریهایی مشترک گروهی است.
- 3- در ارتباطات خود ، از زبان مادری که در تکوین خود و شخصیت او نقش عمده ای دارد ، به عنوان یک رسانه بهره می گیرد.

مراحل پیدایی و شکوفایی خود براساس نظر مید:

- 1- مرحله آغازین یا قبل از بازی (1 تا 3 سالگی).
- 2- مرحله بازیابی (3 تا 4 سالگی).
- 3- مرحله بازی با قاعده (4 تا 5 سالگی).

مفهوم ديگري به طور اعم :

- کودک ، نه از موقعيت فردي خاص ، بلکه از موقعيت افراد متعددي که به صورت تيم يا گروه عمل مي کنند ، به خود مي نگرد. ميد ، در واقع ، به اين موقعيت گروهی به عنوان ديگري به طور اعم اشاره مي کند.

مراحل رشد خود از دید مید :

- 1- تقلید نقش دیگری .
- 2) درونی کردن نقش دیگری .
- 3) و سرانجام تعمیم دیگری .

منظور از دیگری به طور اعم :

- اشاره به تأثیر کلی فرد از نگرشها ، انتظارات و قضاوتهایی است که گروه اجتماعی یا جامعه نسبت به او دارد.

فصل پنجم : جامعه پذیری

دیگری به طور اعم

دیگری به طور اعم در یک جامعه ساده :

- در یک جامعه ساده ، دیگری به طور اعم متجانس است و همه اعضای آن ، رفتارشان را بیشتر در پرتو ارزشها و هنجارهای یکسانی می نگرند.

- من فاعلي ، خلاق ، متخیل و مبتکر است.
- من مفعولي ، عمدتاً ، تحت تأثیر دیگران قرار دارد و در واکنش به دیگران شکل می گیرد.
- در رشد و تکوین شخصیت افراد مختلف، اندازه و سهم نسبی وجوه فاعلي و مفعولي متفاوت است.

انتقادات به نظریه های پیدایی و رشد « خود اجتماع » :

- 1- فروید جامعه پذیری را به عنوان مبارزه ای میان فرد و جامعه تلقی می کند.
- (2) در هر جامعه ای ، همیشه احساس تجاوز و تخطی علیه مقررات در افراد مشاهده می شود.
- (3) این نظریه ها بیش از اندازه ، در مورد تمایل افراد به همنوایی با انتظارات جامعه مبالغه کرده اند.
- (4) نابرابریها و ناهمخوانیهای اجتماعی نیز به این مسئله دامن می زنند.

آموختن یک نقش دو وجه دارد ؟

- 1- یادگیری انجام دادن وظایف و تکالیف نقش و ادعای امتیازات و حقوق مرتبط با آن .
- 2- کسب نگرشها، احساسات و انتظارات متناسب با نقش .

فصل پنجم : جامعه پذیری

نقش

نقش :

- 1- نقش ، مجموعه ای از وظایف و فعالیتهاست.
- 2- نقش به رفتار و فعالیت فردی که پایگاه معینی را اشغال کرده ، اطلاق می شود.

پایگاه :

- 1- پایگاه ، مقام اجتماعی یا ارزشی است که ایفای آن وظایف و فعالیتها ، ایجاد می کنند .
- 2- پایگاه به رتبه یا مقام فرد در یک گروه ، یا به رتبه و مقام یک گروه نسبت به گروه های دیگر اشاره می کند.
- 3- پایگاه ، مجموعه ای از ارزشها و امتیازات ، و نقش ، رفتار و عملکرد به موجب آنهاست .

نقشها و پایگاههای اجتماعی دو گونه اند :

- 1- آنهایی که بر حسب جنس ، سن ، نژاد یا سایر ویژگیها به فرد محول می شوند .
- 2- آنهایی که از طریق انتخاب و تلاش فردی محقق می شوند .

شخصیت از لحاظ جامعه شناسی :

- شخصیت را می توان به عنوان ترکیب و تلفیق نقشهایی تصور کرد که فرد در مناسبات اجتماعی خود عهده دار آنهاست .

مفهوم نقش در هر وضعیتی :

- متضمن مجموعه ای از انتظارات رفتاری آن ، و نیز ، رفتار منتظره متقابل از نقشهای دیگر است . بدین معنا که در مقابل رفتار فرد در یک نقش معین ، برای افراد دیگر نیز رفتاری متقابل پیش بینی شده است .

نقشها :

- نقشها ، نیروهای پویای انگیزشی رفتار محسوب می شوند و سهم مؤثری در نحوه عملکرد و در نتیجه ، شکل گیری شخصیت فرد بر عهده دارند . نقشهای اجتماعی ، طی فراگرد جامعه پذیری آموخته می شوند .

نظام اجتماعی :

- نظام اجتماعی ، مستلزم کنترل یا نظارت اجتماعی است .

طرق اصلي و آشنایي جامعه برای کنترل و نظارت بر اعضاي خود:

- 1- اجتماعي کردن اعضا ، به طوري که آنان بخواهند که مطابق انتظارات جامعه رفتار کنند .
- 2- اعمال فشار گروهی بر فرد ، به طوري که او ناچار شود تا با گروه همنوایی و سازگاری کند .
- 3- کنترل و تسلط از راه اعمال زور و قدرت که غالباً زمانی مورد استفاده قرار می گیرد که اقدام از دو طریق پیشین با مانع یا شکست مواجه شوند .

کنترل مردم اساساً از طریق اجتماعی کردن تحقق می یابد:

- 1- آنان نقشهای اجتماعی خود را عادتاً ، و یا ، قایل شدن ارجحیت ، ایفا می کنند.
- 2- اخذ و جذب نگرشها و ارزشهای آن است .
- 3- اجتماعی شدن، به رسوم، عادات و آرزوهای ما شکل می دهد .
- 4- اعضای یک جامعه ، رسوم و آداب یکسانی را می آموزند.

گروهها ، به طور كلي ، از دو نوع اند :

- (1) گروههاي نخستين؛ گروههاي نخستين ، کوچک ،
روياروي ، صميمي و غير رسمي هستند .
- (2) گروههاي دومين ؛ يا گروههاي ثانوي ، گروههاي
بزرگتر ، غيرشخصي و رسمي هستند .

انواع کنترل رسمی :

- انواع کنترل رسمی ، نظیر مقررات و قوانین ، موازین و معیارهای گروهی ، تبلیغات ، روابط عمومی ، ترفیع و عناوین رسمی ، پاداش و جایزه ، تنبیه و جریمه از ویژگیهای دومین است .

کنترل اجتماعي رسمي :

- مستلزم تلاش و اقدام قهري و اجباري از سوي گروه يا جامعه است تا اطمینان حاصل شود که افراد نسبت به هنجارهاي گروه يا جامعه ، همنوایی و سازگاري پيدا کرده اند.

فصل ششم

فصل ششم : پرورش سياسي

دانشجو بتواند در پايان اين فصل...

- 1- پرورش سياسي را تعريف کند.
- 2- مکانيسم يادگيري ارزشهاي سياسي را از نظر ليواين بيان کند.
- 3- کانونهاي اصلي تمرکز در مطالعات جديد پرورش سياسي را توضيح دهد.
- 4- نظام سياسي را تعريف کند.
- 5- نظام سياسي به صورت يک مدل درونداد – پرونداد را با هم مقايسه کند.
- 6- ويژگيهاي عمومي تحول و تجدد نظامهاي سياسي را توضيح دهد.
- 7- کارکردهاي سياسي آموزش و پرورش را بيان کند.
- 8- تأثير نظام سياسي بر آموزش و پرورش را توضيح دهد.

فصل ششم : پرورش سياسي

پرورش سياسي

پرورش سياسي:

- افلاطون و اسطو از اولين كساني بودند كه نقش مهم آموزش و پرورش را در ارتباط با حكومت و شهروندي ، مورد تأكيد قرار دادند .

دشواری ارائه پاسخی موجه به سوالات شهروندی از دیدگاه:

■ 1- در برداشت مردم پسند و متداول مفهوم آموزش شهروندی

■ 2- آموزش و پرورش شهروندی ، مفهوم ذهنی مبهمی بود . شهروندی ، هم جنبه توصیفی داشت و هم جنبه هنجاری

■ ادامه:

■ 3- در اغلب مطالعات پیشین ، شهروندی بر حسب ویژگیهای انسانی گسترده ای که برای همگان مطلوب و قابل قبول هستند ، تعریف شده است .

■ 4- مطالعات گذشته در زمینه شهروندی فاقد چارچوب نظری معتبر بودند و از لحاظ روش ، طرح و ابزارهای تحقیق ، ضعفهای اساسی داشتند .

دشواريهاي تعريف شهروندي :

- الف) غالباً به زباني ايدۀ آلي و به دور از واقعيتهاي اجتماعي بيان مي شوند.
- ب) دربارهٔ اينکه شخص از لحاظ مدني ، بايد واجد چه صفات و ويژگيهاي باشد ، توافقي وجود ندارد.
- ج) اين خصايص چنان با اصطلاحات مبهمي بيان مي شوند که تقريباً، قابليت اجرايي يا تحقق عملي آنها غيرممکن به نظر مي رسد.

تعريف پرورش سياسي :

- (1) هدف آشکار پرورش سياسي ، شکل دادن رفتارهاي کودکان و نوجوانان ، به اقتضاي قالبهاي اجتماعي و سياسي است.
- (2) پرورش سياسي فراگردي است که شخص از طريق آن جهت گيري سياسي اساسي خود را در محيط جامعه کسب مي کند.

■ ادامه:

■ (3) پرورش سياسي فرآيندي است كه از طريق آن ، ارزشهاي اجتماعي و سياسي ، از يك نسل به نسل بعدي منتقل مي شود.

■ (4) پرورش سياسي ، فراگرد جذب و دروني كردن هنجارها و ارزشهاي نظام سياسي جامعه است.

چرا پرورش سياسي ، يکي از کارکردهاي عمده نظامهاي آموزش و پرورش است :

- الف) بر اثر تحولات جهاني ناشي از دو جنگ جهاني ،
- ب) بر اثر تشکيل دولتهاي جديد در کشورهاي آزاد شده از قيد استعمار،
- ج) بر اثر معارضة ايدئولوژيکي ميان شرق و غرب.

يادگيري ارزشهاي سياسي ، به تشخيص ليواين از طريق ساخت و کار (مکانيسم) هاي سه گانه زير صورت مي گيرد :

- 1- تقليد از نقشهاي بزرگسالان در محيط زندگي بلا فصل کودکان .
- 2- آموزش در زمينه ايدئولوژيها و ارزشهاي سياسي رسمي .
- 3- انگيزه يادگيري در باره مسائل و امور سياسي به منظور ارضاي نيازهاي عاطفي .

کانونهاي اصلي تمرکز در مطالعات جديد پرورش سياسي :

- 1- در مطالعات پرورش سياسي کوشش به عمل مي آيد تا توضيح داده شود که کودکان و جوانان چگونه جهت گيريهاي سياسي را از محيط کسب مي کنند .
- 2- رويکرد جديد به عوامل اجتماعي توجه افزونتري نشان مي دهد ، مثل دين ، خانواده .

■ ادامه:

■ 3- براي سنجش و ارزيابي نقش هر يك از نهادها و عوامل پرورش سياسي روشهاي نسبتاً دقيق پژوهشي ، نمونه گيري و فنون آماري پيشرفته در تحليل داده ها، استفاده شده است.

■ 4- مهمترين ويژگي مطالعات اخير برخورداري از چارچوبهاي نظري است كه سعي مي شود در قالب آنها ، يافته هاي تجربي در قلمرو سياسي به مجموعه تعميمهاي موجود درباره رفتار انسان در جامعه ، ربط داده مي شود.

تعريف آلموند از نظام سياسي :

- به عنوان نظام کنشهاي متقابلي تعريف مي کند که در همهٔ جامعه هاي مستقل يافت مي شود و هر جامعه اي از طريق آن ، کارکردهاي يگانگي و سازگاري را به کارگيري ، يا تهديد به استعمال کمتر يا بيشتر زور و اجبار مشروع انجام مي دهد.

تعريف ايستون از نظام سياسي :

- با رويکرد سيستمي (نظام گرا) ، نظام سياسي را نظامي از کنشهاي متقابل انساني مي داند که از طريق آن ، چيزهاي معتبر و ارزشمند (مثل انواع منابع و انرژیها) در جامعه ، به طور آمرانه و با اقتدار ، به منظور تحقق اهداف معيني تخصیص داده مي شوند.

- ویژگی اصلي نظام سياسي در مقایسه با سایر نظامهاي اجتماعي :**
- عبارت است از توانایی آن در اتخاذ تصمیمهاي نافذی که مشروع و الزام آور محسوب می شوند. نظام سياسي، نظام حفظ کننده نظم در یک جامعه است. حقانیت یا مشروعیت اقتدار آن در جامعه تا هنگامی است که مردم حکم دولت را می پذیرند، به آن احترام می گذارند ، و از آن حمایت می کنند.

مشروعيت نظام سياسي :

- 1- تا زماني که بخش قدرتمندي از مردم، نظام را تأييد و حمايت مي کنند و بقيه شهروندان بي طرف يا مردد هستند ، دوام مي آورد.
- 2- به زبان ساده؛ حدي که مردم باور دارند نظام سياسي ، مناسب آنهاست و به آنها تعلق دارد.

نظام سياسي به صورت يك مدل درونداد – برونداد :

- در اين صورت ، كارکرد آن بررسي خواستها و تقاضاها ، جهت دهی و تصميم گيري درباره آنهاست.
- به عبارت ديگر ، مطالبات يا خواستهاي سياسي شهروندان به شكل دروندادها، به نظام سياسي وارد مي شوند.

■ مقامات سياسي يا دستگاههاي تصميم گيرنده ذي ربط ، پس از تنظيم و پردازش ، آنها را به صورت قوانين ، خط مشي ها ، مقررات ، و يا به شكل انواع تصميمهاي لازم الاجرا كه به طور كلي برون دادهاي سياسي ناميده مي شوند ، به محيط بر مي گرداند.

مثالهایی از حمایت مادي و معنوي :

- حمایت مادي : خدمت نظام وظیفه و پرداخت مالیات.
- حمایت معنوي و رواني : اطاعت از قوانین و مقررات حکومتی، رأی دادن، بحثهای سیاسی، کنشهای مشارکتی ، و احترام به نمادهای ملی و حکومتی ، محسوب می شوند.

تحول نظامهاي سياسي بستگي به چه دارد :

- تحول نظامهاي سياسي به رویدادهای داخلی و خارجی ، و به عملکرد نخبگان سياسي درون نظامها بستگي دارد.

تحول سياسي از دید آلموند و پاول :

- هنگامی پدید می آید که ساختار و فرهنگ نظام سياسي موجود ، از مقابله با رویداد دشواری که پیش آمده ناتوان بوده و برای غلبه بر آن مجبور باشد که در ساختار و فرهنگ خود دگرگونی ایجاد کند.

ویژگیهای عمومي تحول و تجدد نظامهای سياسي از دیدگاه ماسیالاس:

- 1- ساختار سياسي تفکیک شده و بسیار متمایز است.
- 2- دامنه فعالیت‌های اداری، قانونی و سياسي به تمام قلمروهای جامعه گسترش پیدا می‌کنند.
- 3- گروه‌های بیشتری در جامعه عهده دار قدرت سياسي می‌شوند.
- 4- نخبگان سنتی و حق حکمرانی آنها تضعیف می‌شود.

مشخصه مهم تحول و توسعه سياسي :

- تغيير پذيري حمايت و پشتيباني سياسي مردم و فقدان اتحاد و قدرت سياسي ناشي از وابستگيهاي سنتي است.

مفهوم نظام سياسي :

- علاوه بر ساختار سياسي که به دستگاههاي قانون گذاري ، قضايي ، اجرايي ، شوراها و مديريتها اشاره مي کند ، بر فرهنگ سياسي نيز دلالت دارد .

تعريف فرهنگ سياسي :

- فرهنگ سياسي اشاره مي کند به الگوي نگرشها و جهت گيريهاي فردي راجع به امور سياسي در بين اعضاي يک نظام سياسي .
- فرهنگ سياسي ، زمينه ذهني کنشهاي سياسي بوده ، بدانها معنا مي بخشد.

جهت گيريهاي فرهنگ سياسي :

- شناختي (يعني، دانش درباره اهداف و نمادهاي سياسي) .
- عاطفي (يعني، وفاداري به اهداف سياسي يا عدم پذيرش آنها).
- ارزشبانه (يعني، داوري درباره ارزش يا مطلوبيت اهداف و رويدادهاي سياسي) .

مفهوم فرهنگ سياسي :

- مفهوم فرهنگ سياسي ، شامل نگرشها و احساسها ، و نیز جهت گيریهاي فردي نسبت به نظم سياسي است .

مفهوم ساختار سياسي :

- مفهوم ساختار سياسي ، بر تفکیک تخصصي نقشها و مقامات در نظام سياسي دلالت مي کند . در مطالعه و ارزيابي عملکرد یک نظام سياسي ، هر دو مفهوم ، اهميت دارند .

مفهوم نظام سياسي از دید ماسیالاس :

- معتقد است که گزینش مفهوم نظام سياسي به جای مفاهیم قدیمی تر حکومت ، دولت ، ملت و ... ، نقطه عطف مهمی در مطالعات پرورش سياسي به شمار می رود ؛ زیرا که مفاهیم یاد شده از لحاظ دامنه معنایی محدود بوده ، غالباً بر نهادهای نوع غربی دلالت دارند. مضافاً اینکه ، آنها بر عناصر ساختاری حکومت تأکید می کنند.

مفهوم نظام سياسي :

الف) شامل نهادهاي رسمي و غيررسمي حكومتي و همچنين ، باورها و كنشهاي شهروندان، هم به عنوان افراد و هم به عنوان گروههاست.

ب) تلويحاً به معنای وابستگی متقابل اعضاي آن است .

تعريف آموزش و پرورش و تعيين حد و مرز آن ، مشكل مهمي است :

- " تدریس و فعالیتهای مرتبط با آن در مدارس و دانشگاهها محدود می سازد (کلمن). "
- فراگرد آموزش و پرورش نه فقط در یک نهاد اجتماعی، یعنی دین ، خانواده، گروه همسالان ، گروه کار ، حزب سياسي و ... ، اتفاق می افتد.

تعبيرهاي مختلف از آموزش و پرورش :

■ آموزش و پرورش را مترادف با جامعه پذيري به كار مي برند.

■ بعضي آن را ابزار نيرومندي در خدمت دولت مي دانند كه
وظيفة اصلي آن بار آوردن شهروندان مطيع و فرمانبردار
است.

■ ادامه:

■ گروهی از آن به عنوان کارگزار استخدام و کارگماری نام می برند.

■ گروه دیگر به آن به مثابه عامل نوآوری و تغییر می نگرند که با استفاده از امکانات مختلف می کوشد نظم اجتماعی موجود را در جامعه دگرگون سازد .

کارکردهای سياسي آموزش و پرورش :

- 1) جامعه پذيري سياسي جوانان و آشناسازي آنان با فرهنگ سياسي.
- 2) گزينش، جذب و آموزش رهبران و کارگزاران سياسي.
- 3) ايجاد يگانگي سياسي در جامعه.
- 4) ايجاد زمينه براي تشکيل سازمانهاي که در جامعه نقشهاي سياسي ايفا مي کنند .

اگر آموزش و پرورش ، نظامي خارج از نظام سياسي باشد به دو طريق با نظام سياسي رابطه خواهد داشت :

■ اول، از راه فراهم کردن درونداد حمايت و پشتيباني براي نظام سياسي

■ دوم، به وسيله درونداد تقاضا ، يعني ، توانايي شکل دادن اندیشه ها ، علايق و انتظارات مردم که به صورت خواستها و تقاضاهاي آنان، تصميم گيري و اقدام نافذ و الزام آور از سوي نظام سياسي را ايجاد خواهند کرد.

نقش مدرسه در نظام سياسي :

مدرسه، مشروعيت اقتدار نظام سياسي را انتقال مي دهد.

مشكلات يگانگي سياسي يك ملت :

- (1) شكاف نخبگان، توده مردم فقط يكي از مشكلات است.
- (2) وحدت قومي است؛ يعني، تلاش براي ايجاد حس هويت ملي بين مردمان مختلفي كه در يك سرزمين زندگي مي كنند.

آخرين کارکرد آموزش و پرورش رسمي از گروههاي ذي نفع ويژه اي ناشي مي شود که از مؤسسات آموزشي برخاسته اند. اين گروهها که تجارب آموزشي و حرفه اي مشترکي دارند، مي کوشند که تصميم گيريهاي سياسي را تحت تأثير قرار دهند.

تأثير نظام سياسي بر آموزش و پرورش :

1- خط مشي معيني درباره محتوای برنامه درسي به وسیله مراجع قانوني نظام سياسي تصویب و توسط مدارس به مرحله اجرا گذاشته مي شود.

2- جهت گیریهای شناختي و عاطفي نسبت به آموزش و پرورش کاملاً تحت تأثير کیفیت نظام سياسي موجود و نوع تصمیمات سياسي مربوط به آموزش و پرورش قرار مي گیرند.

تأثير آموزش و پرورش بر نظام سياسي :

از سويي بايد بتواند خواستها و تقاضاهاي آموزشي و پرورشي مردم را رسيدگي کرده، در مورد آنها تصميمات مقتضي نافذ اتخاذ کند، از سوي ديگر، بايد به منظور حفظ و تداوم خود حمايت و پشتيباني فراهم سازد.

آموزش و پرورش به دو طريق بالقوه ، توانايي تأثير گذاري بر نظام سياسي را دارد :

■ (1) از خارج نظام، به وسيلهٔ ايجاد خواستها و تقاضاها و حمايت و پشتيباني.

■ (2) از داخل نظام، به عنوان يك نظام فرعي كه برون دادها يا نتايج آن ممكن است بر طرزكار خود نظام سياسي مؤثر واقع شوند.

فصل هفتم

فصل هفتم: آموزش و پرورش و تغییر اجتماعی

هدف رفتاری

دانشجو بتواند در پایان این فصل...

- 1- مفهوم تغییر اجتماعی از دید سیاسی را بیان کند.
- 2- مهمترین فراگردهای تغییرات فرهنگی و اجتماعی را نام ببرد.
- 3- عوامل تغییر اجتماعی را فقط نام ببرد.
- 4- نقش آموزش و پرورش در تغییر اجتماعی را توضیح دهد.
- 5- توسعه اجتماعی را توضیح دهد.
- 6- تغییر اجتماعی و پس افتادگی فرهنگی را با هم مقایسه کند.

تغییر اجتماعی:

هر جامعه و فرهنگی در تغییر و دگرگونی مداوم است. هیچ جامعه ای نمی تواند فرهنگ و شیوه های زندگی اجتماعی اجداد و نیاکان خود را به طور کامل و دقیق پاسداری کرده، به نسلهای آینده انتقال دهد.

تغییرات اجتماعی اجتناب ناپذیر بوده، فقط جهت و سرعت آنها تفاوت دارند.

مفهوم تغییر اجتماعی از دید سیاسی:

- تغییر اجتماعی، تغییر الگوهای ثابت سازمان اجتماعی و تعامل اجتماعی است. پیش یا پس از آن، تغییراتی در ارزشها و هنجارهای وابسته پدید می آید. پس، تغییر اجتماعی، تغییری ماندگار در ساختار اجتماعی (سازمان) و فرهنگ (معنا و ارزش)، در قلمرو خاصی از زندگی اجتماعی است.

وجه تمایز تغییر اجتماعی و تغییر فرهنگی:
تغییر اجتماعی و تغییر فرهنگی لازم و ملزوم یکدیگرند.
با وجود این، وجه تمایزی هم دارند : اولی ، تغییر در
ساختار و روابط اجتماعی جامعه ، و دومی ، تغییر در
فرهنگ جامعه است .

فراگردهای تغییر

• مهمترین فراگردهای تغییرات فرهنگی و اجتماعی:

- (1) اکتشاف،
- (2) اختراع،
- (3) اشاعه،
- (4) برنامه ریزی اجتماعی،
- (5) اصلاح اجتماعی،
- (6) انقلاب اجتماعی.

تغییر اجتماعی:

- تغییر اجتماعی از طریق برنامه ریزی، اصلاح و انقلاب صورت می گیرد. تغییر ممکن است در چارچوب نظام فرهنگی موجود، صورت گیرد یا از طریق دگرگون سازی بنیادی آن و جایگزین کردن نظام جدید.

فصل هفتم : آموزش و پرورش و تغییر اجتماعی

برنامه ریزی

تغییر از راه برنامه ریزی:
تغییر از راه برنامه ریزی کوششی هوشمندانه به منظور تسریع ، تسهیل و هدایت تغییر اجتماعی مطلوب است.

عوامل تغییر اجتماعی

1- محیط طبیعی	5- نگرشها و ارزشها
2- تغییرات جمعیتی	6- احساس نیاز به تغییر
3- روابط میان جامعه	7- اساس فرهنگی
4- ساختار جامعه و فرهنگ	8- تغییر اجتماعی و پس افتادگی فرهنگی

1- محیط طبیعی

تغییر در محیط طبیعی به ندرت صورت می گیرد.
با وجود این، چنانکه اتفاق بیفتد بر زندگی اجتماعی اجباراً
تأثیر خواهد گذاشت.

تغییرات محیط طبیعی چنان به کندي رخ می دهند که
تأثیرات آنها را بر زندگی اجتماعی، می توان نادیده گرفت.

ادامه:

2- تغییرات جمعیتی :

هر تغییر مهمی در اندازه ، ترکیب و توزیع جمعیت، موجب تغییرات اجتماعی می شود. افزایش جمعیت در یک ناحیه مسکونی کوچک، موجب دگرگونیهایی در نحوه زندگی و روابط اجتماعی می شود.

ادامه:

3- روابط میان جامعه ها :

جامعه ای که با جوامع دیگر، تماس و رابطه دارد، در معرض تغییرات اجتماعی بیشتری قرار می گیرد؛ زیرا ارتباطات متقابل، ویژگیهای فرهنگی و اجتماعی را اشاعه می دهد.

ادامه:

4- ساختار جامعه و فرهنگ:

جامعه ای که قدرت و اقتدار را به دست سالمندان یا قشر اجتماعی خاصی می سپارد، احتمالاً به محافظه کاری و ثبات گرایش دارد؛ جامعه ای که به همنواسازی و همشکل کردن اصرار می ورزد.

ادامه

5- نگرشها و ارزشها :

مردمی که گذشته گرا هستند، اجداد و نیاکان خود را می پرستند و مجذوب سنتها و ارزشها، و آداب و رسوم گذشته اند، چندان روی خوشی به تغییر نشان نمی دهند و خیلی آهسته و کند تغییر می کنند.

ادامه:

6- احساس نیاز به تغییر:

میزان و جهت تغییر، تحت تأثیر نیازهایی است که جامعه و مردم احساس و درک می کنند. نیازها جنبه ذهنی دارند و موقعی که واقعیت پیدا کنند، ضرورت نوآوری و تغییر اجتماعی را پیش می آورند.

ادامه:

7- اساس فرهنگي:

مراد از اساس فرهنگي، مجموعه و ذخيره ارزشها، دانشها، معلومات، فنون و تکنیکها و وسایلي است که فرهنگ فراهم آورده و به مدد آنهاست که نوآوري ، اکتشاف و اختراع و ساير فراگردهاي تغيير مسير مي شوند.

ادامه:

8- تغییر اجتماعی و پس افتادگی فرهنگی:

فرهنگ مجموعه ای است از عناصری که با هم روابط متقابل دارند، لذا تغییر در یک جزء، سایر اجزای آن را تحت تأثیر قرار می دهد.

مدتی طول می کشد تا سایر عناصر فرهنگی با تغییر سازگار شوند. این فاصله زمانی (از ظهور تغییر تا سازگاری آن با سایر اجزا)، موجد پس افتادگی می شود.

نقش آموزش و پرورش در تغییر اجتماعی:

- 1- یک نهاد اجتماعی محافظه کار ، که معمولاً دنباله رو تغییر اجتماعی است، نه عامل و موجد آن.
- 2- از آموزش و پرورش به عنوان عنصری وابسته به شبکه‌های نهادی که به کندي توسعه و تکامل می‌یابند، یاد می‌کنند.

نقش آموزش و پرورش در تغییر اجتماعی از دید دورکیم:

1- آن را مجموعه اعمال و نهادهایی می داند که طی گذشت زمان به کندي سازمان یافته... و نمی تواند به اراده تغییر کند.

2- استقلال اندکی دارد، برای نوآوری و حرکت‌های دلیرانه چندان فرصت و اختیاری ندارد.

3- مددکار تغییر اجتماعی تلقی می شود؛ زیرا در تأثیر و تأثر متقابل بین نهادهای جامعه ایفای نقش می کند.

- 4- در کشاکش میان نهادها، ضمن تغییر در خود، به تغییر آنها کمک کرده.
- 6- به عنوان تأثیر، نتیجه یا معلول تغییر اجتماعی قلمداد شود.
- 7- برای آن که بتواند پیش آهنگ تغییر اجتماعی شود، قبلاً لازم است که در سطح جامعه عمومیت پیدا کند.
- 8- با اشاعه دانشها، نگرشها، فنون در میان مردم، شیوه زندگی اجتماعی را به تدریج دگرگون می سازد.

برای این که آموزش و پرورش، در نقش عامل تغییر عمل کند:

لازم است که آشکارا، به صورت هدف یا کارکرد نظام آموزشی، در جهت گیریها، برنامه ها و فراگردهای آموزش و پرورش، بازتاب پیدا کند. این امر در پاره ای از کشورها، به تدریج نهادی شده است. آموزش و پرورش عمومی به منظور ایجاد تغییر، مستلزم پیش نگری، برنامه ریزی، نظارت و ارزشیابی دقیق و عقلایی است.

تحرک اجتماعی:

- 1- آموزش و پرورش، علاوه بر اشاعه دانشها و ارزشهای جدید، باید تمهیدات و تدابیری برای قبول آنها از سوی مردم، فراهم آورد.
- 2- افراد جامعه با برخورداری از آموزش و پرورش و احراز صلاحیت و شایستگی در مراحل مختلف آن، به وجهه و منزلت اجتماعی بالاتری نایل می شوند.

توسعه اجتماعی:

1- تغییر اجتماعی سنجیده و مبتنی بر برنامه ریزی است. برنامه ریزی آموزشی به تغییرات اجتماعی مدد می رساند.

2- در اغلب کشورهای در حال رشد، تقاضا برای آموزش و پرورش مدرسه ای، روزافزون است؛ زیرا که برای دستیابی به مقام و پایگاه اجتماعی بالاتر، شرط لازم تلقی می شود.

فصل هشتم

فصل هشتم: آموزش و پرورش و قشر بندي اجتماعي

دانشجو بتواند در پايان اين فصل...

- 1- قشربندي اجتماعي را تعريف کند.
- 2- انواع قشربندي اجتماعي را نام ببرد.
- 3- عوامل تعيين کننده طبقه اجتماعي را بيان کند.
- 4- نظريات تبیین قشربندي اجتماعي را توضیح دهد.
- 5- نقش و کارکرد آموزش و پرورش را بيان کند.
- 6- انتقادات بر نظريه توافق را بيان کند.
- 7- کارکردهاي آموزش و پرورش در ارتباط با نظام قشربندي اجتماعي را نام ببرد.

تعريف قشربندي اجتماعي:

قشربندي اجتماعي به طور كلي، جايگاه و موقعيت مردم در ساختار، و در نتيجه، شيوه زندگي آنها را تعيين مي کند.

قشربندي اجتماعي مفهومي است که تقريباً در اشاره به هر واحد اجتماعي، با هر اندازه، از گروهی کوچک تا جامعه ای بزرگ، ممکن است به کار رود.

انواع قشربندي اجتماعي عبارتند از:

طبقه اجتماعي، کاست، سلسله مراتب در نظام اداري و ... منظور جامعه شناسان آموزش و پرورش در اشاره به اين مفهوم، معمولاً، طبقه اجتماعي است که يکي از اشکال قشربندي اجتماعي و مهمترين آنهاست.

طبقه اجتماعي:

- 1- طبقه اجتماعي بخشي از مردم در جامعه است که پيشينه اي مشابه از لحاظ ثروت، قدرت و وجهه اجتماعي دارند.
- 2- اشخاص و گروههاي که یک طبقه اجتماعي خاصي را بوجود مي آورند، در ارتباط با ارزشهاي، نگرشها، رفتارها، و خلقيات، وجوه مشترکي دارند.

فصل هشتم : آموزش و پرورش و قشربندي اجتماعي

عوامل طبقه اجتماعي

عوامل تعيين کننده طبقه اجتماعي از دید وبر:
ماکس وبر طبقه اجتماعي را مفهوم چند بعدي
مي داند که به وسيله سه عامل ثروت، قدرت و
وجهه معين مي شود.

ثروت: اشاره مي کند به دارايي، سرمايه و درآمد شخص.

قدرت: دلالت دارد بر توانايي شخص به اتخاذ تصميم هاي مهم يا تأثیرگذاري بر ديگران تا در جهت منافع او عمل کنند.

وجهه: عبارت است از برخورداري از احترام اجتماعي.

عوامل محسوس در فراگرد عوامل تعيين کننده طبقه اجتماعي:

- 1- تفاوتهاي موجود در سطح و كيفيت آموزش و پرورش.
- 2- تبعيض از لحاظ دسترسي به تسهيلات آموزشي به موجب منزلت طبقه اجتماعي، دين، نژاد و خاستگاه قومي شخص.
- 3- تفاوتهاي موجود در انگيزه ه، ارزشها و نگرشهاي شخص.

فصل هشتم : آموزش و پرورش و قشربندي اجتماعي

نظريات قشربندي اجتماعي

در تبیین قشربندي اجتماعي دو نظريه وجود دارد:

1- نظريه توافق (کارکرد گرا)

2- نظريه تضاد

نظريه توافق:

از اين ديدگاه، نظام جامعه متشکل از اجزاي همبسته اي است که در پيوند با يکديگر فعاليت کرده، هر يک کارکرد ويژه اي را براي گردش کار و بقاي کل نظام انجام مي دهند. نظام جامعه، براي حفظ تعادل علمي ميان اجزا، داراي شرايط معين و قواعد مقرري است.

کارکرد مهم مدارس از دید نظریه توافق:

کارکرد مهم مدارس، تربیت، تفکیک، و گزینش افراد بر حسب استعداد و توانایی برای تصدی مشاغل و مناصب سلسله مراتبی در جامعه است. آنها استدلال می کنند که این امر، فراگردي معقول و مبتني بر شایستگی افراد است.

نقش و کارکرد آموزش و پرورش:

1- مردم متقاعد مي شوند و ظايفي را که جامعه بدان
نیاز دارد انجام دهند یا برانگيخته مي شوند که در قبال
پاداشهاي بيروني(پول، وجهه) به وظايف خود عمل
کنند.

ادامه ...

- 2- اهميت يك نقش يا وظيفه خاص و كمبود اشخاص شايسته براي ايفاي آن، و جبهه و اعتبار آن را معين مي كند.
- 3- وظائف و مشاغلي كه پيچيده تر و مهمترند، مستلزم استعداد و تعليم هستند و پاداشهاي بيشتري بدانها تعلق مي گيرد.

جايگاه دانش آموز در مدرسه براساس نظر کارکردگرایان :

- 1- جايگاه دانش آموز در مدرسه ، بر حسب استعداد و توانايي فردي معين مي شود.
- 2- آنها مي گویند که براي فرزندان طبقات نامرغه، فرصت تحرک اجتماعي از طريق موفقيت تحصيلي در مدرسه وجود دارد.
- 3- آنها نظام آموزشي را انعطاف پذير تلقي مي کنند که براي همه دانش آموزان فرصتهاي برابر پيشرفت تحصيلي فراهم مي کند.

منتقدان نظريه توافق:

1- نظريه توافق، نگرشي محافظه کارانه دارد، و حامي نظامهاي موجود، و گروه صاحبان قدرت مسلط، چه خوب باشد چه بد، و حافظ نظام اجتماعي است.

2- کارکردهاي آموزش و پرورش ممکن است در جهت تحقق منافع افراد يا گروههاي قدرتمند جامعه طراحي شده باشند.

3- فرض اينکه با استعدادترين و برانگيخته ترين افراد را مي توان از طريق مدارس شناسايي کرد، قابل ترديد است.

4- فرض اينکه انگيزههاي نخستين افراد براي تحصيل در رشته شغلي معيني، دستيابي به پاداشهاي بيروني مثل ثروت و وجهه است، ممکن است نادرست باشد.

نظريه تضاد:

از اين ديدگاه، ويژگيها و مسائل نظام آموزشي از تضادهاي موجود در جامعه، به طور كلي، ناشي مي شوند.

- آموزش و پرورش فقط بخشي است از نظام جامعه كه براساس تضادهاي ميان قشرهاي «دارا» و «ندار» شكل گرفته است.

گروههاي منزلت:

نظريه پردازان تضاد برآند که طبقات اجتماعي يا «گروههاي منزلت» براي داشتن سهم بيشتري از ثروت، قدرت و وجهه، همواره با يکديگر رقابت و مبارزه مي کنند و به دليل اين رقابت است که تضادها در جامعه پديد مي آيند.

نظريه پردازان تضاد:

- در واقع، در خدمت بازآفريني نابرابري هاي مبتي بر قدرت، درآمد و منزلت اجتماعي است. ارزشها، قواعد و نهادهاي جامعه منعكس كننده منافع گروههاي مسلط يا طبقه حاكم است.
- نظام آموزش و پرورش، ساختار طبقاتي موجود جامعه را تداوم و استمرار مي بخشد.

نظريه پردازان تضاد خاستگاه نابرابري را در چه مي بيند:
نظريه پردازان تضاد، خاستگاههاي نابرابري را در ساختار طبقاتي جامعه مي دانند.
از لحاظ آنان، آموزش و پرورش ساختار طبقاتي را منعكس مي سازد و نابرابري بخشي از نظام سرمايه داري است و احتمالاً تا زماني كه چنين نظامي برقرار است، دوام خواهد داشت.

نظر بولز و گین تیس در مورد مدرسه :

مدارس، عوامل بازآفريني (بازتوليد) روابط اجتماعي توليد که لازمه گردش کار و استمرار وضع موجود در جامعه سرمايه داري است، به شمار مي روند. روابط اجتماعي مدرسه و زندگي خانوادگي، با روابط اجتماعي توليد انطباق دارند.

پدیده ضد فرهنگ مدرسه :

پدیده ضد فرهنگ مدرسه که بر اثر رد ارزشها و هنجارهاي مسلط فراگرد آموزش و پرورش از سوي فرزندان طبقه کارگر به وجود مي آيد، پرداخته است.

- مع هذا، دانش آموزان ضد فرهنگ فقط عده قليلي هستند.

تحرک اجتماعي :

فراگرد تغيير منزلت اجتماعي فرد در جامعه، تحرک اجتماعي ناميده مي شود.

انواع تحرک اجتماعي:

1- تحرک اجتماعي عمودي

2- تحرک اجتماعي افقي

فصل هشتم : آموزش و پرورش و قشربندي اجتماعي

کارکرد آموزش و پرورش

**آموزش و پرورش در ارتباط با نظام قشربندي اجتماعي
دو کارکرد بر عهده داشته است:**

1- تفکیک

2- گزینش

ارزش کارکردي:

آموزش و پرورش هنگامی دارای ارزش کارکردی است که مستقیماً برای تحقق هدفی بکار برده شود.

ارزش نمادین:

ارزش نمادین آموزش و پرورش هنگامی است که به عنوان نماد منزلت از آن استفاده شود.

تحرک حمايتي:

ترنر، به ترتيب آنها را تحرک حمايتي و تحرک رقابتي مي نامد. وقتي که شرايط اشراف سالاري شالوده ساختار طبقاتي، مثل انگلستان ، را تشکيل مي دهد.

تحرك رقابتي :

درمقابل، درجو آزادمنشا نه تر جامعه ايالات متحده،
هنجار سازماندهي تحرك رقابتي ، به كمك يك
فراگرد گزينشي ضمنی، تدريجي و طولاني، از طريق
حذف وكناره گيري افراد از رقابت تحصيلي در دوره
دانشگاه، اجرا و تقويت مي شود.

روند وجهت گيري در تحرک اجتماعي در جوامع جديد:
علیرغم برخي تفاوتهايي که از سنن فرهنگي و اجتماعي آنها ناشي مي شوند، از تحرک اجتماعي به تحرک رقابتي و در زمينه آموزش و پرورش، از آموزش و پرورش نمادين به آموزش و پرورش کارکردي است.

عوامل تأثيرگذار براي افراد در استفاده از آموزش و

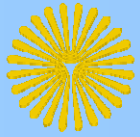
پرورش:

1- توزيع نا برابر لوازم و امکانات اجتماعي بين مردم.

2- توزيع نابرابر ويژگيها يا خصايص فردي ميان افراد.

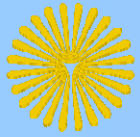
فصل نهم

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی به آموزش و پرورش

دانشجو بتواند در پایان این فصل...

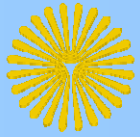
- 1- ضرورت جامعه شناختی را از دید نظریه پردازان بیان کند.
- 2- نظردورکیم در رابطه با آموزش و پرورش، را توضیح دهد.
- 3- همبستگی ارگانیکی را با مکانیکی مقایسه کند.
- 4- جامعه ابتدایی را با پیچیده مقایسه کند.
- 5- انضباط آموزشی از دید دورکیم را توضیح دهد.
- 6- ابعاد جامعه شناختی دورکیم را بیان کند.
- 7- گونهای شخصیت اجتماعی و بر در زمینه آموزش و پرورش را توضیح دهد.
- 8- رویکردهای نوین در جامعه شناسی آموزش و پرورش را نام ببرد.

امیل دورکیم :

نخستین بار ، امیل دورکیم ، جامعه شناس فرانسوی ، در اواخر قرن نوزدهم ، ضرورت رویکرد جامعه شناختی در مطالعه آموزش و پرورش را مطرح ساخت .

اگوست کنت، واضع واژه جامعه شناسی ، آموزش و پرورش را به منزله تهذیب و تزکیه آدمی دانسته است .

هربرت اسپنسر:

هربرت اسپنسر ، غایت آموزش پرورش را تدارک و تأمین زندگی بهتر برای فرد در جامعه دانسته و نظریه تربیتی فردگرایانه ای ساخته و پرداخته بود. این نظریه ، بر نظریه او درباره تکامل اجتماعی و آلی و تشابه جامعه با موجود زنده، استوار است .

لستر وارد:

لستر وارد ، جامعه شناس آمریکایی ، در سال 1883 با انتشار کتاب جامعه شناسی پویا ، ریکرد تازه ای نسبت به آموزش و پرورش و اثرات فردی و اجتماعی آن مطرح ساخت .
آموزش و پرورش را وسیله تغییر و پیشرفت جامعه ، و حاصل آن را بهزیستی و سعادت فردی می دانست .

آموزش و پرورش در جامعه‌شناسی دورکیم

پدیده‌های مورد مطالعه جامعه‌شناسی از دیدگاه دورکیم :
امیل دورکیم (1858 _ 1917) معتقد بود که پدیده‌هایی که جامعه‌شناسی باید مطالعه کند ، وقایع یا حقایق اجتماعی اند و " حقایق اجتماعی را باید به عنوان چیز تلقی کرد . "

واقعه اجتماعی از دید دورکیم :

واقعه اجتماعی آن است که در عین داشتن وجود مخصوص و مستقل از تظاهرات فردی، در سراسر جامعه معینی عام باشد.

انسان از دید دورکیم :

انسان محصول جامعه است و حالتهای جامعه در حالات افرادی که بدان تعلق دارند، بازتاب پیدامی کند.

تعریف دورکیم از آموزش و پرورش :

آموزش و پرورش فعالیتی است که نسل بالغ ، دربارهٔ نسلی که هنوز برای حیات اجتماعی نارس است ، به جای می آورد. موضوع این فعالیت عبارت است از پرانگیختن و پروردن افکار و معانی و شرایط معنوی و مادی که مقتضای حیات در جامعهٔ سیاسی و محیط خصوصی است که طفل برای زندگانی در آن آماده می شود.

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

همبستگی

دو نوع همبستگی از دیدگاه دورکیم :

- 1- همبستگی مکانیکی (ماشینی)
- 2) همبستگی ارگانیکی (زنده یا اندام وار ، در قیاس با اندام موجود زنده) .

همبستگی مکانیکی:

- 1- همبستگی از راه همانندی است .
- 2- " همبستگی صرفاً از اشتراک احساسات و معتقدات نشأت می گیرد " و " فرد به شدت تابع وجدان جمعی است . "
- 3- افراد به اصطلاح سر و ته یک کرباس اند ؛ نتیجه اینکه فرد از لحاظ تاریخی ، عامل اول نیست .
- 4- " جمع بر فرد تسلط دارد و خود آگاهی فردی تنها در حد ابتدایی تحول یافته است . "

همبستگی ارگانیکی:

- 1- همبستگی ارگانیکی اجماع (توافق) اجتماعی است.
- 2- همبستگی ارگانیکی، ویژگی جوامع جدید است.
- 3- شبکه پیچیده ای از روابط قراردادی است که بر اساس تعقل و قانون، شکل و تداوم پیدا می کند.
- 4- همبستگی ارگانیک تنها زمانی به شکل بارز ظاهر می شود که تخصیصی شدن تولید پدید آمده باشد.

برای همبستگی ارگانیکی دو پیش شرط تاریخی وجود دارد:

- 1- جدایی وظایف اقتصادی از تعهدات خانوادگی
- 2- تمرکز قدرت مشروع در دست عاملی مرکزی (دولت)

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

جامعه ابتدایی

جامعه ابتدایی :

- 1- جامعه ای متجانس است .
- 2- هر فرد، به خودی خود، رفتار دیگران را سرمشق قرار می دهد.
- 3- در هر کاری به طرز ماشینی ، از دیگران تبعیت می کنند.
- 4- یک سلسله روابط ساده ، بر رفتار اجتماعی حاکمیت است.

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

جوامع ابتدایی

آموزش و پرورش در جوامع ابتدایی

در چنین جامعه ای ، آموزش و پرورش ، بدون قصد قبلی و هدف مشخص و بدون نقشه آگاهانه ، از طریق خانواده و روابط رایج میان نسل بالغ و سالمند و نسل جوان و نارس ، عملی می شود.

آموزش و پرورش در جوامع پیچیده :

1- جامعه پیچیده و پیشرفته، جامعه ای نامتجانس است.

2- همبندی و هم فکری ، در بین افراد آن تضعیف شده و تفاوت های فراوانی میان آنان به وجود آمده است .

3- قراردادهای اجتماعی ، جانشین اجبارها و الزامات قوی و خانوادگی می شود.

ادامه ...

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

جوامع پیچیده

- 5- تفکر علمی رواج و توسعه یافته است.
- 6- اعتبار یافتن دانایی، دانشوری و خلاقیت، و پیدایش روحیه دنیوی است که مبنای کنشهای اجتماعی قرار می گیرند.
- 7- در چنین جامعه ای، واقع گرایی و کارایی، جایگزین رسوم و اعتقادات سنتی می شوند.

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

اساس علمی

اساس علمی جامعه ارگانیکی:
مستلزم اذهان کاملاً پرورش یافته ، و تفکیک اجزا و امور آن ، مستلزم متوازن کردن توافق اخلاقی با تخصص فنی و آموزش علمی است.

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

جامعه ارگانیکی

- مشخصه جامعه ارگانیکی :
- پیدایی نظامهای دولتی آموزش و پرورش عمومی که آموزشهای عالی تخصصی نیز ملزم آنهاست ، در واقع ، مشخصه جامعه ارگانیکی است.

آموزش و پرورش در جامعه جدید ارگانیکی :

در جوامع جدید، دولت باید:

- 1- هدایت کلی آموزش و پرورش رسمی را به عهده گیرد .
- 2- تضمین کند که آموزش و پرورش بازتاب آرمانها و اصولی است که جامعه آنها را پاس می دارد.
- 3- اطمینان دهد که کودکان برای ایفای نقشهایی که در تقسیم کار تخصصی خواهند داشت، آموزش می بینند.

از دیدگاه دورکیم اصول اخلاقی که آموزش و پرورش
باید بر آنها استوار باشد :

1) احترام به خرد

2) علم

3) اندیشه ها و احساساتی که شالوده های اخلاق
دموکراتیک را تشکیل می دهند.

دورکیم پاره ای از جوانب آموزش و پرورش را تحلیل
نکرد:

- 1) کارکرد گزینش و تخصص
- 2) شکاف میان انتظارات جامعه از مدارس
- 3) عملکرد واقعی آنها

کارکرد نظام آموزشی از نگاه دورکیم :
تربیت هر هدف متناسب بامحیت اجتماعی اوست.

شالوده نظم اجتماعی از دیدگاه دورکیم:
ارزشهای اخلاقی شالوده نظم اجتماعی به شمار می رود.

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

دورکیم

کلاس درس:

- کلاس درس به منزلهٔ جامعهٔ کوچک و عامل جامعه پذیري، تحلیل شده است.

مدرسه:

مدرسه، میانجی اخلاق عاطفی خانواده و اخلاق سخت زندگی، در جامعه است.

انضباط:

انضباط، اخلاق کلاس درس است و بدون آن، کلاس به یک ازدحام یا غوغا تبدیل می شود.

■ آموزش از دیدگاه دورکیم :

آموزش باید متضمن تعدیل آرزوها و تسلط بر نفس باشد.

■ تربیت اخلاقی باید از دو وجه سرشت کودکان استفاده کند:

- 1) تأثیر شدیدی که عادت بر رفتار کودکان می گذارد.
- 2) نتایجی که می توان از طریق اعمال اقتدار بزرگترها به دست آورد.

دو نوع تضمین اخلاقی از دیدگاه دورکیم :

(1) مثبت

(2) منفی

در ارتباط با پاداش و تنبیه در محیط آموزشی اشاره می کند.

انضباط آموزشی از دید دورکیم :

از لحاظ دورکیم ، آنچه در انضباط آموزشی مهم است این نیست که طرف گناهکار دچار رنج گردد، بلکه این است که به شدت مورد انتقاد و سرزنش قرار گیرد، به طوری که سرشت مقدس قواعد اخلاقی را درک و جذب کند.

آثار ونوشته های دورکیم در زمینه جامعه‌شناسی آموزش و پرورش :

- 1) آموزش و پرورش اخلاقی
- 2) تحول و تکامل اندیشه تربیتی
- 3) آموزش پرورش و جامعه‌شناسی

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

ابعاد جامعه شناختی

دورکیم ، ابعاد جامعه شناختی آموزش و پرورش را به عنوان کار ویژه جامعه شناسان آینده مشخص کرده است:

- 1- شناخت و تشخیص واقعیت‌های اجتماعی آموزش و پرورش و کارکرد جامعه شناختی آنها .
- 2- شناخت و تشخیص روابط میان آموزش و پرورش و تغییر اجتماعی و فرهنگی .

ادامه...

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

ابعاد جامعه شناختی

- 3- تحقیق و مطالعه تطبیقی و میان فرهنگی در انواع گوناگون نظامهای آموزش و پرورش.
- 4- پژوهش درباره کلاس درس و مدرسه به عنوان یک نظام اجتماعی پویا و در حال پیشرفت.

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

کمک ماکس وبر

کمک ماکس وبر به جامعه شناسی آموزش و پرورش:

1- کمک او، غیر مستقیم و از طریق آثار تاریخی و جامعه شناختی اوست که ضمن آنها، می توان به مفاهیمی در ارتباط با آموزش و پرورش و تحول آن دست یافت.

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

کمک مارکس وبر

2- وبر به فراگردهای تاریخی مهمی که موجب تحول جامعه سنتی به جامعه صنعتی شده، توجه خاص داشت.

3- وبر مثل دورکیم، تاریخ را به منزله حرکت جامعه های بشری به سوی عقلانیت و تقسیم کار تخصصی و پیچیده تر، تلقی می کرد؛ ولی نسبت به دقایق این حرکت حساس بود.

رابطه آموزش و پرورش با تغییر اجتماعی از دیدگاه

وبر:

رابطه آموزش و پرورش با تغییر اجتماعی نیز در حالی که امری اساساً سازش پذیر است، به سهم خود، رابطه ای توأم با کشش و فشار، نشیب و فراز، و پیشرفت نامنظم به سوی اشکال جدید است.

فصل نهم: رویکردهای جامعه‌شناختی

انواع آرمان سلطه

ماکس وبر در جامعه‌شناسی سیاسی خود سه گونه ناب یا نوع آرمانی سلطه و اقتدار تمیز داده است که عبارتند از:

- (1) اقتدار فرمند
- (2) اقتدار سنتی
- (3) اقتدار عقلانی – قانونی (بوروکراتیک)

ویر، بر پایهٔ انواع سه گانهٔ سلطه و اقتدار، سه نوع سازمان اجتماعی متمایز می کند:

- 1- سازمانی که در رأس آن یک رهبر فرمند یا پر جاذبه قرار گرفته و همهٔ زیر دستان به او وفادارند.
- 2- سازمانی که در آن مقام رهبری به شیوهٔ موروثی، از نسلی به نسلی منتقل می شود .
- 3- سازمانی که بر پایهٔ قوانین تأسیس شده ، مقررات و ضوابط قانونی بر آن حاکم است (بوروکراسی) .

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

مظاهر بوروکراتی شدن

ویر، در دوران جدید ، بوروکراتی شدن جامعه را می توان به وضوح ، در قالب مظاهری چون :

- 1- علم و تکنولوژی.
- 2- پیدایی دولتهای ملی با قدرت متمرکز .
- 3- پیدایی و توسعه احزاب سیاسی متشکل و سازمان یافته.
- 4- حکومتهای حزبی و نظایر آن مشاهده کرد .

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

انواع شخصیت اجتماعی

- وبر در زمینه آموزش و پرورش، به سه گونه شخصیت اجتماعی قایل است :
- 1- فرمند یا پرجاذبه.
 - 2- فرهیخته.
 - 3- خبره یا متخصص.

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

اهداف آموزش و پرورش

اهداف آموزش و پرورش فرمند :

آموزش و پرورش منتسب به اقتدار فرمند ، سعی می کند که فقط قابلیت‌های ذاتی را به عنوان عطیه و موهبت ، برانگیخته و شکوفا سازد.

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

اهداف آموزش و پرورش

- اهداف آموزش و پرورش نظام سنتی :**
در نظام سنتی، هدف آموزش و پرورش، تربیت افراد از لحاظ طرز سلوک و رفتار است، طرز رفتار یک گروه اجتماعی خاص.
- کارکرد اصلی آموزش و پرورش سنتی :**
تفکیک و تخصیص افراد به گروهها و نقشهای اجتماعی است.

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

نگرش جامعه شناختی

نگرش جامعه شناختی مانهایم :

به زعم مانهایم ، نگرش جامعه شناختی به مسائل آموزش و پرورش ، در نهایت می تواند از لحاظ تعیین هدفها ، روشها و محتوای آن تأثیری مثبت داشته، در نو سازی جامعه مدد کار باشد.

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

نوسازی جامعه

نوسازی جامعه :

حفظ آزادی و تقویت شیوه زندگی دموکراتیک ، مستلزم برنامه ریزی آگاهانه است که براساس واقعیت‌های موجود جامعه ، با نگرش جامعه شناختی و به مدد روان شناسی فردی و اجتماعی صورت می گیرد .

آموزش و پرورش از دید مانهایم :

مانهایم نیز مثل دورکیم بر نقش سازنده آموزش و پرورش به عنوان یک فراگرد اجتماعی آگاهانه ، تأکید کرده آن را فی نفسه تکنیک و وسیله ای برای کنترل اجتماعی، باز سازی و نوسازی جامعه می داند.

رویکردهای نوین در جامعه‌شناسی آموزش و پرورش:

- 1- کاربرد انواع تعامل در محیطهای آموزشی.
- 2- اثرات الگوهای زبان بر پیشرفت تحصیلی.
- 3- فراگرد بازآفرینی (بازتولید) فرهنگی.

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

زبان و پیشرفت تحصیلی

الگوهای زبان و پیشرفت تحصیلی

دیدگاه برنستاین :

- 1- الگوهای زبان یا سخنگویی کودکان ، موجب تداوم و استمرار طبقه اجتماعی آنان می گردد.
- 2- الگوی سخنگویی شخص به وسیله موقعیت اجتماعی خانواده او معین می شود.

الگوی زبانی کودکان طبقه پایین از دید برنستاین :

- 1- الگوی زبانی کودکان طبقه اجتماعی پایین ، مقید و محدود است.
- 2- این الگو با زمینه فرهنگی این طبقه ارتباط دارد.
- 3- اغلب افراد این طبقه با یک فرهنگ قوی و محکم خانوادگی یا محلی سرو کار دارند.

ویژگیهای زیر ، با الگوی زبانی محدود ، ارتباط داشته ، مانع پیشرفت تحصیلی کودکان طبقات پایین تلقی شده اند:

- 1- به پرسشهای کودکان در خانه ، احتمالاً پاسخهای ناچیز و محدودی داده می شود .
- 2- کودکان به دشواری می توانند نسبت به زبان غیر عاطفی و انتزاعی مورد استفاده در مدرسه واکنش نشان دهند .

دیدگاه بولز و گین تیس نسبت به مدارس :

- 1- مدارس به تأمین مهارتهای اجتماعی و فنی مورد نیاز کسب و کار صنعتی مدد می رساند.
- 2- مدارس ضمن تربیت نیروی کار ، احترام به اقتدار و پذیرش انضباط را القا می کنند.
- 3- مدارس ، بعضی را به پیشرفت و موفقیت ترغیب ، و بعضی دیگر را دلسرد و مأیوس می کنند.

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

وظایف مدرسه

ایلیچ معتقد است که مدرسه برای ایفای چهار وظیفه اصلی توسعه پیدا کرده است :

- 1- مواظبت اجباری .
- 2- توزیع مردم به نقشهای شغلی .
- 3- یادگیری ارزشهای مسلط .
- 4- کسب دانش و مهارتهای موردپسند اجتماعی .

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

قیود مدرسه

- از دیدگاه ایلیچ ورود به مدرسه با سه قید همراه است :
- 2- قید سنتی .
 - 2- قید حضور اجباری .
 - 3- قید دنبال کردن برنامه ای که در واقع نقش دانش استاندارد را بازی می کند .

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

سه اصل بدیهی

ایلیچ می گوید که " ما بی آنکه لحظه ای فکر کرده باشیم، سه اصل را به عنوان اصول بدیهی پذیرفته ایم:

- اول** ، بچه ها باید به مدرسه بروند ؛
- دوم** ؛ بچه ها در مدرسه چیز یاد می گیرند ؛
- سوم** ؛ مدرسه تنها جایی است که می تواند آموزش دهد.

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

نظام آموزش و پرورش نوین

سه شرط یا هدف نظام آموزش و پرورش نوینی از دید ایلچ:

1- چنین نظامی باید برای کسانی که قصد یادگیری دارند، فرصت و منابع آموزشی مناسب فراهم کند.

2- این نظام باید به کسانی که می خواهند آگاهیهای خود را با دیگران در میان گذارند کمک کند تا کسانی را بیابند که درصدد یادگیری هستند.

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

نظام آموزش و پرورش نوین

ادامه

3- یک نظام خوب باید همه وسایل را فراهم آورد تا کسانی که می خواهند پیشنهادی به مردم ارائه بدهند فرصت بیابند که نظراتشان را بیان کنند و نظرات مخالف را نیز بشنوند .

برنامه درسی پنهان :

اصطلاح « برنامه درسی پنهان » یا « برنامه درسی
ناوشته » یا « پیرا برنامه درسی »

■ را اولین بار جکسون در کتاب زندگی در کلاس درس
به کار برد و بنسون اسنایدر ، در 1971 آن را رواج
داد.

فصل نهم: رویکردهای جامعه شناختی

برنامه درسی پنهان

برنامه درسی پنهان :

نه در جایی نوشته شده و نه هیچ معلمی آن را درس می دهد . بلکه محیط آموزشی مدرسه ، با تمام خصوصیاتش ، آن را آموزش می دهد .

■ کارکرد اصلی برنامه درسی پنهان را کنترل و نظارت اجتماعی می دانند .

آموزش و پرورش و بازآفرینی فرهنگی

- 1- به طریقی که مدارس ، همراه با سایر نهادهای اجتماعی ، نابرابریهای اجتماعی و اقتصادی را از نسلی به نسلی تداوم می بخشند.
- 2- این مفهوم توجه ما را به وسیله ای که مدرسه از طریق آن (برنامه درسی پنهان) ، یادگیری ارزشها ، نگرشها و عادات را تحت تأثیر قرار می دهد، معطوف می سازد.

فصل دهم

فصل دهم: تحول رشته جامعه شناسي آموزش و پرورش

فصل دهم: تحول رشته جامعه شناسی آ. پ

هدف رفتاری

- دانشجو بتواند در پایان این فصل...
- 1- چه افرادی آغازگر جامعه شناسی آموزش و پرورش بودن را نام ببرد.
- 2- دیدگاههای جامعه شناسان تربیتی را توضیح دهد.
- 3- مباحث عمده جامعه شناسی تربیتی را بیان کند.
- 4- دلایل کمبود تحقیقات در زمینه جامعه شناسی آموزش و پرورش را توضیح دهد.
- 5- چه کسانی پس از جنگ جهانی دوم به رشد جامعه شناسی آموزش و پرورش یاری کردند، نام ببرد.
- 6- دلایل جامعه شناسان جهت مطالعه آموزش و پرورش بیان کند.
- 7- تمایز اصلی جامعه شناسی تربیتی و جامعه شناسی را بیان کند.

فصل دهم: تحول رشتهٔ جامعه شناسی آ. پ

تحول رشته آموزش و پرورش

- چه افرادی آغازگر و مروج نگرش جامعه شناختی در آموزش و پرورش بودند :
- لستروارد (جامعه شناسی تربیتی)
- امیل دورکیم (جامعه شناسی آموزش و پرورش)

■ دیدگاه‌های بنیانگذاران جامعه‌شناسی تربیتی:

- 1- برنامه‌های آموزشی رشته‌های آموزش و پرورش و علوم تربیتی، با افزوده شدن مبحث جامعه‌شناسی تربیتی به مباحث فلسفهٔ آموزش و پرورش و روان‌شناسی تربیتی تعادل پیدا می‌کند.

■ ادامه:

- 2- جامعه‌شناسی تربیتی می‌تواند در تهیه و تدوین هدفهای نظام آموزشی و محتوا دادن به برنامه‌های درسی سودمند باشد.

■ انجمن ملی مطالعه جامعه‌شناسی تربیتی در سال 1923 تأسیس شد و در 1928 ، ای.جی.پین ، به اصطلاح پدر این رشته ، مجلهٔ جامعه‌شناسی تربیتی را منتشر کرد .

■ **مباحث عمدهٔ جامعه‌شناسی تربیتی :**

■ 1- تحلیل آموزش و پرورش به عنوان وسیلهٔ پیشرفت اجتماعی .

- ادامه
- 2- جامعه‌شناسی تربیتی در مقام تعیین‌کنندهٔ هدفهای آموزش و پرورش .
- 3- کاربرد جامعه‌شناسی در مسایل آموزش و پرورش .
- 4- تحلیل آموزش و پرورش به منزلهٔ فراگرد جامعه‌پذیری .
- 5- آموزش جامعه‌شناسی به معلمان ، مربیان و محققان تربیتی .

- عوامل ذیل جامعه‌شناسی تربیتی را از کسب وجه علمی باز داشت :
- 1- پراکندگی موضوعها
- 2- فقر تحلیل علمی توأم با ارزش داورى
- 3- تأکید بر جنبه‌های کاربردی

■ رابرت سی. انجل :

- کاربرد دانش و روش جامعه‌شناسی در آموزش و پرورش
- را جامعه‌شناسی آموزش و پرورش نامید و مدرسه را به عنوان منبع داده‌های جامعه‌شناختی معرفی کرد .

■ ویلارد والر :

- در سال 1932 ، انتشار کتاب ویلارد والر ، تحت عنوان جامعه‌شناسی معلمي ، انجل را به عنوان پیش‌تاز حرکت جدید در جامعه‌شناسی آموزش و پرورش معرفی کرد .

- دلایل کمبود تحقیقات درخشان جامعه‌شناختی در زمینهٔ آموزش و پرورش، تا پایان جنگ جهانی دوم:
- 1- فقدان روش علمی و زمینهٔ نظری
- 2- اختلاف صاحب‌نظران آموزش و پرورش و جامعه‌شناسان در ارتباط با تعیین اهداف و محتوای رشته.

دانشگاه پیام نور

فصل دهم : تحول رشتهٔ جامعه شناسی آ . پ

جامعه شناسی آموزش و پرورش

■ پس از جنگ جهانی دوم ، دانشمندان علوم اجتماعی ذیل
به رشد جامعه شناسی آموزش و پرورش یاری کردند :

- (1) ویلبر بروک اور
- (2) مارگرت مید
- (3) لوید وارنر
- (4) تالکوت پارسنز
- (5) پیتریم سوروکین
- (6) فلورین زنانیکی
- (7) ایلین ولوید کوک

- با ورود جامعه‌شناسان ذیل در آمریکا جامعه‌شناسی آموزش و پرورش در چارچوب علمی قرار گرفت :
- 1) برتون کلارک 2) نیل گروس 3) چارلز بیدول 4) رابرت هاویگارست 5) راند کروین 6) داند هسن

- با ورود جامعه‌شناسان ذیل در انگلستان جامعه‌شناسی آموزش و پرورش در چارچوب علمی قرار گرفت :
- (1) برایان اشلی
- (2) اولیو بنکز
- (3) جین فلود
- (4) ای.اچ. هلسی.

- از طریق تحولات ذیل جامعه‌شناسی آموزش و پرورش به منزلت علمی دست یافت :
- 1- تغییر نام مجلهٔ جامعه‌شناسی تربیتی به مجلهٔ جامعه‌شناسی آموزش و پرورش در سال 1963 .
- 2- ایجاد واحد جدیدی برای جامعه‌شناسان آموزش و پرورش به وسیله انجمن جامعه‌شناسی آمریکا .

- **دلایل جامعه‌شناسان جهت مطالعه آموزش و پرورش :**
- **1- آموزش و پرورش ، از هر دو جنبهٔ رسمی و غیر رسمی ، نقش بسیار مهمی در رفتار شخصی و اجتماعی بازی می‌کند .**
- **2- برای فهم رفتار فردی و رفتار گروهی و جمعی در جامعه ، شناخت ماهیت آموزش و پرورش ضرورت تام دارد .**

- روندهای پژوهش و مطالعه در قلمرو جامعه‌شناسی آموزش و پرورش:
- اولین گروه از مطالعات با تأکید بر ویژگیهای اجتماعی – روانی، تأثیرات عوامل مختلف را بر رفتار و گرایشهای فردی بررسی کرده‌اند.
- در دومین گروه از این مطالعات، کارکردهای مختلف آموزش و پرورش در جامعه را مورد تحقیق قرار دادند.

فصل دهم: تحول رشتهٔ جامعه‌شناسی آ. پ

مباحث جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

■ **ادامه:**

■ سومین گروه از مطالعات جامعه‌شناختی آموزش و پرورش را می‌توان تحت عنوان تحلیل سازمانی و نظامهای اجتماعی جمع‌بندی کرد .

■ **تمایز اصلی جامعه‌شناسی تربیتی و جامعه‌شناسی آموزش و پرورش:**

■ **تمایز اصلی میان آنها، از لحاظ کوشش یکی در جهت زمینه‌سازی برای عمل مؤثر، و سعی دیگری در جهت تولید و گسترش دانش، خواهد بود.**

پایان

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com